

Univerzita Hradec Králové
Filozofická fakulta
Katedra politologie

Primární volby v Latinské Americe

Diplomová práce

Autor: Bc. Dan Vetterle
Studijní program: N6701 - Politologie
Studijní obor: 6701T022 Politologie - latinskoamerická studia
Forma studia: Prezenční

Vedoucí práce: Mgr. Karel Kouba, M.A., Ph.D.

V Trutnově, 2019

Zadání diplomové práce

Autor:	Dan Vetterle
Studium:	F16NP0062
Studijní program:	N6701 Politologie
Studijní obor:	Politologie - latinskoamerická studia
Název diplomové práce:	Primární volby v Latinské Americe
Název diplomové práce AJ:	Primary elections in Latin America

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Tématem diplomové práce bude analýza prezidentských primárních voleb v regionu Latinské Ameriky. Primární volby poskytují politickým stranám velmi silný nástroj při výběru nejpřijatelnějšího kandidáta jak mezi straníky, tak mezi volebním elektorátem. Tento způsob volby prezidentského kandidáta začal být v latinskoamerickém regionu více rozšířeným po takzvané třetí demokratizační vlně. Politické strany latinskoamerických zemí nachází do značné míry inspiraci ve Spojených státech amerických, kde se tato volba stala standardem pro výběr prezidentského kandidáta. Teoretické poznatky získané výzkumem právě systému Spojených států amerických ovšem nelze plně aplikovat na systém primárních voleb v zemích Jižní a Střední Ameriky, kde nacházíme větší variaci, proto je potřeba se věnovat tomuto regionu jako samostatné kategorii. Konkrétně se bude práce zabývat volební soutěživostí jednotlivých primárních voleb. K tomu je zapotřebí vytvoření ucelené klasifikace primárních voleb, které můžeme nalézt na území regionu Latinské Ameriky. Samotná soutěživost bude sloužit jako závisle proměnná, přičemž hlavním cílem práce bude pomocí nezávisle proměnných popsat možné vztahy. Mezi nezávisle proměnné bude vedle typu primárních voleb patřit také velikost politické strany, přítomnost vládnoucího a jiné. Možné vztahy budou vyjádřeny pomocí regresní analýzy, která bude doplněna případovými studiemi států, které budou zastávat specifické příklady.

Carey, John M., a Polga-Hecimovich, John. 2006. "Primary elections and candidate strength in Latin America." *The Journal of Politics* 68, č. 3, 530-543; Kemahlioglu, Ozge, Weitz-Shapiro, Rebecca a Hirano, Shigeo. 2009. "Why primaries in Latin American presidential elections?." *The Journal of Politics* 71, č. 1, 339-352; Lora, Eduardo, ed. 2006. *The state of state reform in Latin America*. New York: The World Bank; Scully, Timothy R. 1995. *Building democratic institutions: Party systems in Latin America*. Stanford: Stanford University Press; Colomer, Josep M. 2002. "Las elecciones primarias presidenciales en América Latina y sus consecuencias políticas." In: *El asedio a la política. Los partidos latinoamericanos en la era neoliberal*. Ed. Marcelo Cavarozzi a Juan Manuel Abal Medina. Michigan: Homo Sapiens. 117-134; Sáez, Manuel Alcántara. 2002. *Experimentos de democracia interna: Las primarias de partidos en América Latina*. Working paper 293, Helen Kellogg Institute for International Studies. Dostupné na: https://kellogg.nd.edu/sites/default/files/old_files/documents/293_0.pdf; Freidenberg, Flavia. 2003. *Selección de candidatos y democracia interna en los partidos de América Latina*. Lima: Asociación Civil Transparencia; López, Francisco Sánchez. 2002. "? Cómo se elige un candidato a presidente?: Reglas y prácticas en los partidos políticos de América Latina." *Revista de Estudios Políticos* 118, 321-362; Levitsky, Steven a Ziblatt, Daniel. 2018. *How Democracies Die*. New York: Crown; Snyder, James M. a Hirano, Shigeo. 2012. *Primary elections and the quality of elected officials*. Příspěvek přednesený na konferenci EPSA 2013. Dostupné na: <https://ssrn.com/abstract=2225002>; Gallo, Adriana. 2005. "La democracia interna en el ámbito partidario. Un estudio comparado en partidos latinoamericanos." *Reflexión política* 7, č. 14, 26 - 38.

Filozofická fakulta

Vedoucí práce:

Mgr. Karel Kouba, Ph.D., M.A.

Datum zadání závěrečné práce:

20.6.2018

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracoval pod vedením Mgr. Karla Kouby M.A., Ph.D. samostatně a uvedl jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Trutnově dne 16. dubna 2019

Podpis:

Poděkování

Srdečně děkuji svému vedoucímu diplomové práce Mgr. Karlu Koubovi M.A., Ph.D. za inspirující rady, konstruktivní kritiku, přátelské konzultace, bezmeznou trpělivost, ochotu a pomoc při zpracovávání této práce.

Anotace

Vetterle, Dan. 2019. *Primární volby v Latinské Americe*. Hradec Králové: Univerzita Hradec Králové, Filozofická fakulta, Katedra politologie. Diplomová práce.

Diplomová práce předkládá analýzu soutěživosti prezidentských primárních voleb v zemích Latinské Ameriky. Práce se konkrétně zabývá analýzou vztahu mezi soutěživostí a zkoumanými faktory, mezi které patří: otevřenost primárních voleb, povinnost primárních voleb, velikost politických stran, přítomnost vládnoucího prezidenta, ideologický směr strany a pozice strany v parlamentu. Výsledné vztahy, jež jsou zjištěny pomocí regresní analýzy, jsou následně popsány a tyto poznatky použity při kvalitativním výzkumu případových studií zemí: Argentina, Chile, Kostarika, Panama a Uruguay. Cílem diplomové práce je objasnit možné vztahy mezi výše zmíněnými faktory.

Klíčová slova: primární volby, soutěživost, Latinská Amerika

Annotation

Vetterle, Dan. 2019. *Primary elections in Latin America*. Hradec Králové: University of Hradec Králové, Faculty of philosophy, Department of political science. Diploma thesis.

This diploma thesis presents an analysis of the competitiveness of the presidential primary elections in Latin America. The thesis deals specifically with the analysis of the relationship between competitiveness and the examined factors, which include: openness of primary elections, obligation of primary elections, size of political parties, presence of incumbent, ideological direction of party and position of party in parliament. The resulting regression analysis relationships are subsequently described and used in qualitative research of country case studies: Argentina, Chile, Costa Rica, Panama and Uruguay. The main goal of this diploma thesis is to clarify possible relations between the above mentioned factors.

Key words: primary elections, competitiveness, Latin America

Obsah

Úvod	8
1 Teoretické koncepty, literatura a operacionalizace proměnných	14
1.1 Typologie primárních voleb	14
1.2 Velikost stran	22
1.3 Přítomnost vládnoucího prezidenta	23
1.4 Opoziční strana a ideologie strany	25
1.5 Soutěživost	25
2 Metodologie	28
2.1 Data a popis práce s nimi	28
2.2 Metody využívané pro analýzu	29
3 Analytická část	32
3.1 Základní data a korelační analýza	32
3.2 Analýza soutěživosti v primárních volbách	38
4 Případové studie	42
4.1 Argentina	42
4.1.1 Primární volby 2011	43
4.1.2 Primární volby 2015	44
4.2 Uruguay	46
4.2.1 Primární volby 2009	48
4.2.2 Primární volby 2014	50
4.3 Chile	52
4.3.1 Primární volby 2009	53
4.3.2 Primární volby 2013	54
4.3.3 Primární volby 2017	55
4.4 Panama	56
4.4.1 Primární volby 2008	56
4.4.2 Primární volby 2014	57
4.4.3 Primární volby 2018	58
4.5 Kostarika	59
4.5.1 Primární volby 2009	60
4.5.2 Primární volby 2013	61
4.5.3 Primární volby 2017	61
4.6 Komparativní srovnání případů	63
Závěr	65
Prameny a literatura	68

Seznam použitých zkratk

ARENA	Alianza republicana nacionalista
CD	Cambio democrático
DSV	Double simultaneous voting
FA	Frente amplio
FIT	Frente de izquierda y de los trabajadores
FMLN	Frente Farabundo Martí para la liberación nacional
FpV	Frente para la victoria
GANNA	Gran alianza por la unidad nacional
IFES	International foundation for electoral systems
MUD	Mesa de la unidad democrática
ODD	Órgano deliberativo departamental
ODN	Órgano deliberativo nacional
PAC	Partido acción ciudadana
PAN	Partido acción nacional
PASO	Primarias abiertas simultáneas y obligatorias
PC	Partido colorado
PL	Partido liberal
PLD	Partido de la liberación Dominicana
PLN	Partido liberación nacional
PLRA	Partido liberal radical autonómico
PN	Partido nacional
PP	Partido panameñista
PPD	Partido por la democracia
PRD	Partido revolucionario Dominicano
PRM	Partido revolucionario moderno
PRSD	Partido radical sociodemocrata
PUSC	Partido unidad social cristiana
PV	Partido verde
UDI	Union democrata independiente
UNA	Unidos por una nueva alternativa

Úvod

Politické strany napříč celou Latinskou Amerikou čelí vysoké úrovni nedůvěry ze strany občanů. Jen v loňském roce odpovědělo na otázku, jakou mají důvěru v politické strany, v průměru téměř 55 % dotázaných, že žádnou (Latinobarometro 2017). Tento tristní stav se politické strany snaží změnit a jednou z takových změn je zavedení různých volebních nástrojů jakými jsou například primární volby (prezidentské i legislativní) nebo zavedení volebních kvót, jak pro ženy, tak pro indigenní obyvatele. Hlavním tématem této práce je právě první ze zmiňovaných volebních nástrojů, ke kterému vedly početné volební reformy napříč celým kontinentem. Tyto reformy přišly po takzvané třetí demokratizační vlně, která s sebou přinesla postupnou demokratizaci všech zemí Latinské Ameriky, s výjimkou Kuby. V literatuře můžeme najít mnoho důvodů, proč se strany uchylují k primárním volbám jako hlavnímu mechanismu selekce kandidátů na prezidenta. Hlavními z nich je například vyhnutí se vnitrostranickému konfliktu. Dále možnost zvýšení kvality vybraných kandidátů, ale především možnost zvýšení interní soutěže a vytvoření podnětů mezi kandidáty k vynaložení více úsilí při předvolební kampani (Aragón 2013: 206). Tato interní soutěž nám může odhalit nejen vnitřní strukturu strany, ale také úroveň vnitřní demokracie. Jak zmiňují například Dahl nebo Shumpeter, soutěživost je jednou ze stěžejních dimenzí demokracie (Dahl 1971: 8; Shumpeter 1942: 269). A jelikož téma primárních voleb je velmi obsáhlé, právě výše zmiňována soutěživost je hlavní závisle proměnnou tohoto výzkumu, přičemž cílem práce bude zjistit, jaké faktory mají na tuto proměnnou vliv.

Jedním z hlavních důvodů, proč zkoumat téma primárních voleb právě v Latinské Americe je ten, že zde můžeme najít největší koncentraci případů prezidentských systémů. Dle Sartoriho lze prezidentský systém definovat třemi základními charakteristikami. Prezident je volen v přímých

všeobecných volbách¹², parlament nemá právo na základě hlasování jmenovat ani rozpustit exekutivu, z čehož vyplývá poslední kritérium a to, že prezident je výhradním držitelem moci exekutivní (Sartori 2001: 93).

Nejen díky tomu jsou volby prezidenta považovány za volby prvního řádu, ale především za jedny z nejdůležitějších voleb v dané zemi. V minulosti můžeme vidět, že v Latinské Americe probíhal výběr prezidentských kandidátů spíše za zavřenými dveřmi uvnitř strany, kdy političtí lídři stavěli kandidatury na svém nejlepší uvažování, zároveň se jednalo o jakousi odměnu za stranickou loajálnost. Nicméně během několika posledních desetiletí byly politické strany vystaveny hned několika tlakům tak, aby učinily tento selektivní proces více transparentní a demokratický (Cárdenas García 1992). Výběr kandidáta je v praxi u každé politické strany jiný, můžeme pozorovat případy od méně participativních, jako například výběr kandidátů stranickým lídrem, až po více demokratické, kterými jsou právě primární volby (Hazan a Rahat 2006). Například Manuel Alcántara Sáez se domnívá, že primární volby mohou posloužit jako určitá naděje na vyřešení problému nedůvěry v politické strany a zároveň pomoci ke zvednutí nízké sociální podpory latinskoamerických politických stran (Alcántara Sáez 2002: 13). Dále Lara Rivera tvrdí, že se primární volby staly jedinou dostupnou reformou, kterou politické strany mají, pokud se chtějí opravdu demokratizovat. Zároveň zmiňuje primární volby jako nenahraditelný nástroj pro posílení vztahů mezi politickými stranami a společností (Lara Rivera 2006: 16).

Hlavním cílem této diplomové práce je pak zjistit, jaké faktory mají vliv na vnitrostranickou soutěž při prezidentských primárních volbách. Mezi vybrané faktory patří typ primárních voleb, velikost dané politické strany, přítomnost vládnoucího, ideologie strany či zda-li se jedná o stranu opoziční

¹ Výjimkou zde jsou ale například Spojené státy americké, kde je volba *de iure* nepřímá, jelikož prezidenta volí sbor zástupců, ovšem existují zde konvenční pravidla, kdy zvolení zástupci respektují výsledky primárních voleb, tudíž je tato volba *de facto* přímá.

² Některé státy Latinské Ameriky používaly v minulosti podobný systém, například Argentina do roku 1994. V tomtéž roce ovšem došlo k ústavní reformě a od té doby používají všechny latinskoamerické státy volbu přímou (Negretto 2006: 423).

nebo vládní. Všechny tyto faktory staví na teoretickém podkladu, který je podrobně vyložen v kapitole 1.

Práce je tvořena především kvantitativními daty, proto je využito statistických postupů a metod pro ověření předem daných předpokladů a hypotéz. Kromě porovnání průměrných hodnot a korelační analýzy je v práci využito také regresní analýzy. Konkrétně je použita mnohonásobná lineární regresní analýza, a to především kvůli většímu počtu proměnných. Tato analýza dokáže změřit relativní sílu vlivu jednotlivých nezávisle proměnných na závisle proměnnou a zároveň sledovat možný vliv ostatních proměnných (Mareš et al. 2015: 353). Jednotlivými případy jsou prezidentské primární volby uvnitř stran či volebních aliancí, probíhající na národní úrovni. Nezávisle proměnnými jsou otevřenost/uzavřenost primárních voleb, povinnost/nepovinnost pořádat primární volby, velikost politické strany, přítomnost/nepřítomnost vládnoucího prezidenta, pravicová/levicová strana a v neposlední řadě opoziční/vládnoucí strana. Jako závisle proměnná, soutěživost, je v práci použit procentuální rozdíl mezi prvním a druhým v pořadí ve zkoumaných primárních volbách. Výsledky regresního modelu je potřeba interpretovat velmi opatrně, jelikož nelze považovat nastíněné vztahy se stoprocentní jistotou za kauzální. Výsledky tak slouží spíše k ověření předpokládaných kauzálních vztahů. Jako doplněk k mnohonásobné lineární regresní analýze je použito případových studií, na kterých budou kvalitativně rozebrány efekty jednotlivých nezávisle proměnných na závisle proměnnou.

Pro práci jsou využita data z těchto zemí (abecedně): Argentina, Chile, Dominikánská republika, Kolumbie, Kostarika, Panama, Paraguay, Uruguay a Venezuela.

Pro potřeby předkládané diplomové práce bude nejdříve vytvořen jednotný datový soubor s výsledky jednotlivých primárních voleb a se všemi charakteristikami nezbytnými pro operacionalizaci nezávisle proměnných. Samotná operacionalizace proměnných poté vychází z dostupných dat a částečně bylo využito předešlých výzkumů jakožto vzorů.

Shromážděná data se dělí dle svého zdroje na primární a sekundární, přičemž jako primární zdroje jsou v práci využívány oficiální internetové stránky jednotlivých nejvyšších volebních orgánů, zákony zkoumaných zemí, internetové stránky jednotlivých politických stran, databáze Manifesto Project či Party Facts a jiná odborná literatura. V případě sekundárních zdrojů jsou využívány internetové stránky místních periodik, které jsou často jediným zdrojem pro zjištění podrobnějšího průběhu primárních voleb. Tyto zdroje jsou použity pouze v případech, kdy není možné zjistit požadovanou informaci z oficiálních zdrojů.

Co se týče časového vymezení, práce pracuje s každými prezidentskými primárními volbami, odehrávajícími se na národní úrovni v rozmezí let 2009 - 2019.

Struktura diplomové práce bude odpovídat zavedeným normám, kdy **první kapitola** bude teoretická, kde dojde k nastínění možných hypotéz vycházejících z teoretických konceptů. Dále dojde k operacionalizaci, jak závisle proměnné, tak nezávisle proměnných. **Druhá kapitola** představí jak nasbíraná data a práci s nimi, tak podrobněji popíše vybrané statistické metody. Ve **třetí kapitole** se bude práce zabývat analytickým zpracováním naměřených dat, ale také dojde k interpretaci výsledků regresní analýzy. Zároveň v této kapitole dojde ke komentáři získaných výsledků. **Čtvrtá kapitola** se bude skládat z případových studií, které jsou vhodným doplněním regresní analýzy, jakožto možnost vysvětlení deviantních případů na základě podrobnějšího kvalitativního vhledu.

I když se v poslední době dostává tématu primárních voleb zaslouženě větší pozornosti, více kvalitních případových studií není stále mnoho. Hlavní oblastí pro výzkum primárních voleb sice zůstávají Spojené státy americké, ale jak zmiňují například Carey a Polga-Hecimovich, Spojené státy postrádají množství případů pro možné srovnání či ověření

hypotéz³ (2006: 532). Tím se dostává větší pozornosti Latinské Americe, která díky početným prezidentským systémům nabízí množství variací vhodnější k výzkumu. Mezi průkopníky výzkumu vlivu primárních voleb patří bezesporu Josep Colomer, který přichází s tvrzením, že vnitřní demokracie může redukovat voličskou podporu ve všeobecných volbách (Colomer 2003). Tuto tezi podporují výsledky výzkumů De Lucy a spol., kteří vidí kandidáty zvolené v primárních volbách jako ty slabší a méně úspěšné ve volbách všeobecných. Proti těmto pracím se staví práce výše zmiňovaných autorů, Careyho a Hecimoviche, „*Primary election and candidate strenght in Latin America*”, kde se snaží potvrdit svou hypotézu „primary bonus”, tedy určitý bonus, který by měl dávat kandidátu zvolenému v primárních volbách určitou výhodu ve všeobecných volbách nad kandidátem, který vyšel z jiného selektivního mechanismu. Přichází s potvrzením své hypotézy a vyvrací tak několik studií ze Spojených států, které upozorňovaly před primárními volbami, jelikož z nich vychází slabší kandidáti. Na příkladu mexických legislativních voleb se snaží Kathleen Bruh vyvrátit hypotézu, která je platná především ve Spojených státech, jež definuje primární volby jakožto tvůrce extremistických kandidátů. V textu „*Electing extremists? Party primaries and legislative candidates in Mexico*” Bruh dochází k závěrům, kdy na příkladu mexických legislativních primárních voleb bývá zvoleno více umírněnějších kandidátů než z jiných selektivních systémů (Bruh 2013: 413).

Zatímco výše uvedení autoři se zabývali spíše důsledkem primárních voleb, následující autoři se zaměřili na zkoumání samotné příčiny primárních voleb. Například Ozge Kemahliogu, Rebecca Weitz-Shapiro a Shigeo Hirano si položili otázku, proč strany používají primární volby i tam, kde nejsou povinné. V jejich textu se soustředí na faktory jako je ideologie, velikost strany a vládnoucí status a na základě těchto faktorů pozorují jaké

³ Případ Spojených států amerických je specifický především tím, že systém primární volby adoptovaly obě majoritní politické strany téměř ve stejnou dobu, tudíž zde není možné porovnání s kandidáty volenými jinými selektivními metodami (Carey a Polga-Hecimovich 2006: 531).

strany se spíše přiklání k volebnímu mechanismu primárek. Podobný cíl si vytyčil také Fernando M. Aragón v práci „*Why do parties use primaries?: Political selection versus candidate incentives*”, kde se snažil poukázat na vztah mezi přijetím primárních voleb jako stranického volebního mechanismu a silou stranické podpory. S další velmi povedenou komplexní studií primárních voleb v Latinské Americe pak přichází Manuel Alcántara Saéz, který se ve své práci „*Experimentos de democracia interna: Las primarias de partidos en América Latina*” zabývá proměnou stranické volby prezidentského kandidáta. Ačkoliv práce není zcela aktuální obsahuje velmi hodnotná data pro budoucí rozšíření. O toto rozšíření se postarala Flavia Freidenberg („*La reina de las reformas: las elecciones internas a las candidaturas presidenciales en América Latina*”), která shromáždila velmi rozsáhlý data set o přeměnách stranických volebních mechanismů od jejich demokratizace téměř až po současnost.

Dále se můžeme v literatuře setkat s mnoha případovými studii, avšak jen pár z nich je pro tuto diplomovou práci přínosných tak, jako práce Daniela Buqueta a Daniela Chasquetiho, kteří se ve své případové studii zaměřili na Uruguay, kde kromě výsledků a způsobů volby prezidentských kandidátů zkoumají také soutěživost a efektivní počet kandidátů.

1 Teoretické koncepty, literatura a operacionalizace proměnných

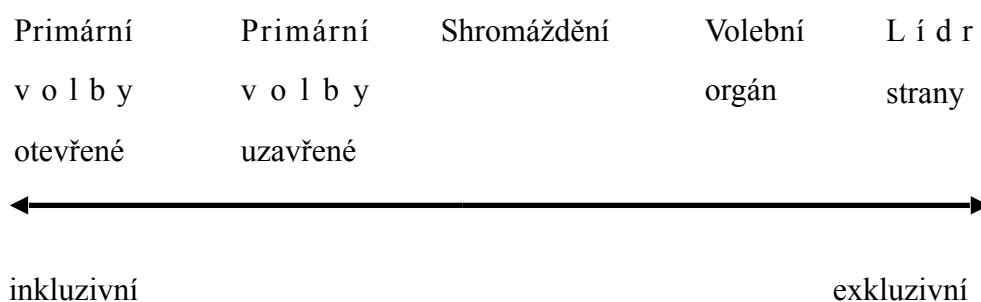
1.1 Typologie primárních voleb

Duverger, ve své dnes již klasické práci, definoval primární volby jako „předvýběr, který slouží k nominování kandidátů strany na aktuální volby” (Duverger 2016 (původně 1951)). Samotný výběr kandidáta je jednou z prvních věcí, kterou se politické strany zabývají před volbami, a to především protože takto zvolený kandidát, pokud je úspěšný, se stává předním reprezentantem strany. Schattshneider například uvádí: „pokud strana nedělá autoritativní a efektivní nominace, nemůže pokračovat v politické soutěži, neboť dvojitý nebo vícečetné nominace znamenají jistou volební porážku. Velmi důležitou se stává jednota strany a koncentrace vnitrostranických skupin, aby bylo dosaženo závazné nominace. Proces selekce se proto stal klíčovým procesem strany a samotná povaha tohoto procesu může určovat také povahu strany” (Schattshneider 1942: 64). Jedná se o „proces, ve kterém se politická strana rozhodne, která z osob, právně způsobilých vykonávat určitý úřad, bude zařazena na stranickou volební listinu do všeobecných voleb” (Ranney 1981: 75). Hazan a Rahat vnímají samotnou selekci kandidátů jako součást obsáhlejšího procesu, jež nazývají „legislativní nábor”, který v sobě zahrnuje více faktorů politického systému (Hazan a Rahat 2009: 37). Dále výše zmínění autoři přichází s několika základními odvětvími, kterým je při výzkumu procesů selekce kandidátů potřeba věnovat pozornost. Jako první z faktorů uvádějí selektorát⁴ (selectorado), čímž označují všechny aktéry, kteří se podílejí na samotné selekci. Na samotném počtu zahrnutých aktérů pak demonstrují několik kategorií aktérů, kteří se mohou účastnit selektivních procesů, a to od nejvíce inkluzivních (celý elektorát), až po velmi exkluzivní (stranický lídr) (ibidem 2009: 41). Mezi další faktory řadí samotnou kandidaturu, a to

⁴ “Takzvaní zprostředkovatelé důležitosti při základním procesu legislativního náboru.” (Best a Cotta 2000: 11)

konkrétně, kdo se může o volené posty ve straně ucházet. Zde zase používají přímku na jejímž jednom konci je inkluzivní extrém (všichni občané) a na opačné straně exkluzivní extrém (pouze členové strany s určitými podmínkami) (ibidem 2009: 42). Na výše zmíněné faktory navazují rozdělením způsobů zvolení, konkrétně na jmenování kandidátů a volbu kandidátů. Jmenování vnímají jako proces při kterém není zapotřebí jakéhokoliv schválení z řad stranického aparátu, jelikož výběr probíhá ve velmi uzavřeném kruhu. Tento proces bude tedy teoreticky probíhat spíše tam, kde je exkluzivní selektorát. Na druhé straně proces volby kandidátů popisují jako systém, kde jsou všichni kandidáti volení větším selektorátem (inkluzivním) a tuto volbu nemůže změnit žádná jiná složka selektorátu (např. lídr strany) (ibidem 2009: 45).

Na níže nastíněné přímce (inkluzivní - exkluzivní) lze umístit několik kategorií procesů selekce kandidáta. Největším exkluzivním extrémem bude jmenování kandidáta samotným vůdcem strany, méně exkluzivním procesem je pak uzavřený volební orgán strany a do středu přímky můžeme postavit volbu kandidáta pomocí stranických shromáždění. Mezi inkluzivní procesy lze tedy zařadit primární volby, které se právě na základě inkluzivnosti elektorátu dělí na otevřené a uzavřené (Freidenberg 2014: 7; Alcántara 2002: 36; Colomer 2003: 125).

Zdroj: Hazan a Rahat 2009, vlastní zpracování

Tato diplomová práce se v rámci celého tématu selekce kandidátů zaměřuje, jak již název napovídá, pouze na primární volby a toto rozřazení pomocí začlenění elektorátu do procesu selekce poukazuje hned na první

dvě velké kategorie. Jako volby otevřené budou tedy zkoumány pouze ty, kde lze pozorovat možnost účasti ve volbách všech občanů dané země, právně způsobilých volit. Tento způsob primárních voleb využívají politické strany například v Argentině, Chile, Uruguayi či Hondurasu. Opakem jsou tedy primární volby uzavřené, kterých se smí účastnit pouze takzvaní „*militantes*” (aktivní člen určité organizace či ideologické skupiny) nebo „*afiliados*” (lidé oficiálně spjatí s určitou politickou organizací). Tyto skupiny voličů se mohou účastnit pouze voleb té politické strany, ve které jsou registrováni či vůči ní mají jiné závazky. Příkladem využívající tento způsob primárních voleb jsou politické strany v Salvadoru, Panamě či Paraguayi. V Latinské Americe je běžné používání registru voličů (*padrón electoral*), jež v některých zemích obsahuje automaticky všechny občany právně způsobilé volit, ovšem v jiných zemích je nutné, pokud chce občan jít k volbám⁵, se do tohoto registru zaregistrovat. Registr voličů můžeme rozdělit na dva typy a to na universální, který se používá pro všeobecné volby, kde volí všichni občané s voličským právem, či na interní, který obsahuje pouze výše zmíněné *militantes* a každá strana si zpracovává a udržuje svůj vlastní (Rivera a Rozón 2017: 35). Právě typ registru voličů pomáhá určit o jaký typ primárních voleb se jedná.

Oba dva typy primárních voleb s sebou nesou samozřejmě několik výhod i nevýhod. Mezi **výhody otevřených** primárních voleb patří bezesporu 1) možnost zahrnutí nových kandidátů a tím narušení zažitých stranických praktik při samotné volbě, 2) větší demokratizace procesu, 3) rozšíření účasti občanů na vnitřních stranických procesech, 4) větší transparentnost a legitimizace procesu díky větší důvěryhodnosti a zájmu voličů o politiku tím, že jsou začleněni do selekce, 5) menší rozhodující síla či manipulace z pohledu stranických elit (Rivera a Rozón 2017: 28). Otevřené primární volby však s sebou nesou i určité **nevýhody** jako například 1) tendence ke klientelismu, 2) zvyšování výdajů spojených s jejich organizací, 3) podpora

⁵ Zatímco v zemích jako je Brazílie, Kostarika, Ekvádor a Peru probíhá zápis prakticky automaticky, v Kolumbii a Chile je zápis povahy dobrovolné. A konečně v Bolívii, Argentině, Guatemale, Dominikánské republice a dalších je tento zápis dokonce povinností pro občany (Zovatto 2003).

stranické fragmentace a vyvolání vnitrostranických bojů (Rivera a Rozón 2017: 29, Gelber 2015: 4).

Nevýhody otevřených primárních voleb logicky poukazují na **výhody** jejich opačného procesu, tj. **uzavřených primárních voleb**, u kterých můžeme pozorovat výhody, kterými jsou 1) menší finanční zátěž na stranu či stát, 2) menší úroveň klientelismu a 3) eliminace možnosti zahrnutí příznivců jiné strany (Freidenberg a Sánchez López 2002: 331). Jako hlavní nevýhody uzavřených primárních voleb pak můžeme pozorovat 1) menší rotaci kandidátů na volený post, 2) snížení demokratizace samotného procesu či 3) snížení spoluúčasti občanů na interních stranických záležitostech (Freidenberg a Sánchez López 2002: 332).

Právě otevřenost primárních voleb může výrazně ovlivnit úroveň vnitrostranické soutěživosti, jak komentuje Ofer Kenig, kdy otevřenější volby sice přitahují více kandidátů, ovšem mají tendenci vytvářet méně soutěživé prostředí (Kenig 2008: 243). Lze stanovit následující hypotézu:

H1: Otevřené primární volby budou vytvářet méně soutěživé prostředí než uzavřené primární volby.

Otevřenost či uzavřenost primárních voleb je kódována pomocí ordinální stupnice, která nabývá hodnot 0 - otevřené primární volby a 1 - uzavřené primární volby. Data jsou shromažďována, jak z primárních zdrojů jako jsou volební zákony, či vnitrostranické předpisy, tak zároveň ze sekundárních zdrojů, především prací autorů Freidenberg a Sáez, kteří shromáždili objemná data set týkající se probírané látky.

Dalším významným faktorem při zkoumání procesu selekce kandidátů je legislativně ukotvená povinnost pro strany konat určitý typ selektivního procesu. Napříč zeměmi celé Latinské Ameriky najdeme několik možných implementací do volebního zákona, a to od striktně příkazujících, jako v případě Argentiny (zákon určující podobu, čas, financování), přes volně znějící zákony, které můžeme pozorovat v

Ekvádoru (povinnost pořádání interních demokratických procesů), až po zákony, které dávají stranám prakticky volnou ruku při výběru selektivního procesu (Guatemala). V následující části dojde k podrobnému rozdělení do kategorií, aby bylo jasné, kde jsou a nejsou primární volby povinné pro politické strany.

Existuje velký rozsah zákonů upravujících povinnost politických stran pořádat jakýkoliv interně-demokratický proces selekce kandidátů. Tam, kde zákon dovoluje stranám vybrat z několika možností (primární volby otevřené, uzavřené nebo shromáždění) jsou pro následující výzkum použity pouze ty případy, kde došlo k primárním volbám. Mezi takové země patří například Ekvádor, kde se ve volebním zákoně z roku 2009, konkrétně v článku 94 píše: „...kandidátky či kandidáti by měli být vybráni prostřednictvím primárních voleb či jiných demokratických interních volebních procesů, které garantují rovnou participaci mužů a žen...“(CNEE 2009). Strany si tedy mohou vybrat a za posledních deset let sáhla pro výběr kandidáta do prezidentských voleb po primárních volbách jediná strana⁶, všechny ostatní využily nástroje shromáždění či stranického volebního orgánu. Dalším podobným případem je Peru, kde je povinnost stran pořádat interní proces selekce dána zákonem politických stran z roku 2013⁷, zároveň však zůstává možnost volby mezi jednotlivými procesy na straně politického uskupení (CEPAL 2013). Ve zkoumaném období tak nebyl zjištěn ani jeden případ prezidentských primárních voleb v Peru.

V případě Argentiny je tomu však zcela naopak, po změně volebního zákona v roce 2009 vláda ustanovila pořádání takzvaných PASO (Primarias Abiertas Simultáneas y Obligatorias), tedy povinných otevřených primárních voleb probíhajících ve stejný čas pro všechny politické strany. Tento zákon (Ley 26.571) upravuje přesnou podobu primárních voleb,

⁶ V roce 2016 uspořádalo hnutí MUPP (Movimiento Unidad Plurinacional Pachakutik) prezidentské primární volby, ve kterých zvítězil Loudres Tibán s 46,72 procenty (Pagliarone 2016).

⁷ „Volba autorit a kandidátů politické strany na všech úrovních se musí řídit normami interní demokracie nastavené v předloženém zákoně. Předmětem interní volby jsou kandidáti na pozice 1) Prezident a Viceprezident republiky 2) reprezentantů kongresu ... Nejvyšší orgán strany rozhoduje o volebním procesu výběru kandidátů ...“ (CEPAL 2013).

nařizuje jejich otevřenost selektorátu a zároveň ukládá jak stranám, tak i voličům povinnost se jich účastnit. Zároveň upravuje podmínky organizace, kdy hlavním aktérem je stát, konkrétně Národní volební úřad spadající pod Ministerstvo vnitra (Pedrosa 2007).

Velmi podobné uspořádání můžeme nalézt v Uruguayi, kde je povinnost konat primární volby také legislativně ukotvena, a to v konkrétní podobně otevřených simultánních primárních voleb, které ovšem na rozdíl od Argentiny nejsou povinné pro voliče (Freidenberg 2014: 37). Mezi státy, kde je selektivní proces kandidáta uzákoněn, patří také Honduras, kde prošel volební zákon v roce 2012 upravující reformu, která uložila politickým stranám povinnost pořádání uzavřených primárních voleb za pomoci Nejvyššího volebního tribunálu (TSEH 2012).

Povinnost pořádání uzavřených primárních voleb je také v případě Paraguaye, jež upravuje článek 33 volebního zákona z roku 1996 (Alcántara Saéz 2002: 8). O něco komplikovanější vývoj byl v případě Panamy, kde se nakonec také ustanovila povinnost pro politické strany pořádat primární volby jako selektivní proces kandidátů. Tuto povinnost ustanovuje volební zákon z roku 2006, který nahrazuje zákon č. 60 z roku 2002, jež dával možnost politickým stranám rozhodnout se jaký proces výběru kandidátů upřednostňují (Freidenberg 2009: 26).

V případě Dominikánské republiky nebylo dlouhá léta jasné, zda jsou strany povinné či nikoliv vybírat kandidáta pomocí některých ze selektivních procesů, až v roce 2017 došlo k reformulaci zákona o politických stranách z roku 2011, který jasně říká, že strany jsou povinny uspořádat primární volby pro výběr kandidáta, avšak zákon nechává na samotných stranách, jaké ty primární volby budou, zda-li otevřené či uzavřené (Rivera a Rozón 2017: 53).

Od roku 2018 můžeme do této skupiny států řadit také Salvador, ve kterém zákon o politických stranách nově stanovuje povinnost konání uzavřených primárních voleb. Děje se tak poté, co byl první zákon z roku 2014 prohlášen za neústavní a zrušen, přičemž již tento zákon obsahoval

povinné primární volby pro politické strany (TSES 2015). Nově lze pozorovat primární volby také v Bolívii, kde Nejvyšší volební tribunál vydal resoluci číslo 0494/2018, která ustanovuje uzavřené simultánní primární volby, které jsou dobrovolné pro voliče, avšak povinné pro strany (OEP 2018). Politické strany ale u Nejvyššího volebního tribunálu zaregistrovaly pouze binominální kandidatury (kandidát na prezidenta spolu s kandidátem na viceprezidenta), tudíž se v samotných primárních volbách ukázalo pouze to, kdo má jak pevnou voličskou základnu. Příklad Bolívie je proto vyřazen z výzkumu, jelikož se prakticky jednalo o interní volbu úzké skupiny straníků, jejichž výsledný kandidát byl předložen před voliče v primárních volbách.

V případě Kostariky je interní výběr prezidentských kandidátů znám pod pojmem „*convenciones nacionales*”, kdy jednotlivé strany pořádají stranické sjezdy, na kterých volí sympatizanti strany prezidentské kandidáty. Jedná se tedy o určitou podobu uzavřených primárních voleb s prvky shromáždění. Stejně jako tomu je v jiných případech, zákon zde nestanovuje přesnou podobu procesu selekce kandidáta, ovšem stanovuje povinnost strany vybrat svého kandidáta pro všeobecné volby demokratickou metodou (TSECR 2010).

Podstatně menší kategorií jsou státy, které nemají uzákoněnou jakoukoliv inkluzivní podobu selekce kandidáta. Takovým státem je například Brazílie, kde zákon o politických stranách (č. 9.096) nechává stranám zcela volné pole při výběru kandidáta do aktuálních voleb. Brazílie zároveň patří mezi případy, kde nemůžeme za posledních deset let pozorovat jakoukoliv formu inkluzivní selekce kandidátů. Guatemala je dalším případem, kde zákon neukládá politickým stranám žádnou povinnost konat interní demokratické volby ke zvolení svého kandidáta, naopak dává stranickým volebním orgánům právo zvolit si prakticky koho chtějí (Freidenberg 2014: 15).

Podobnou strukturu, dvěma výše uvedeným případům, nalezneme například v Kolumbii. Kolumbijský zákon o politických stranách nezakládá

stranám povinnost konání demokratického procesu selekce, nýbrž nechává výběr kandidátů na straně samotné, avšak pod podmínkou, zda bude použito primárních voleb, musí respektovat zákon, který tento typ voleb upravuje (Batlle 2011). Zde můžeme pozorovat hned několik případů, kdy strany využily primárních voleb ke zvolení svých prezidentských kandidátů, aniž by jim to zákon přikazoval.

Tuto kategorii uzavírá Chile, jež má v primárních volbách určitou tradici a to i přesto, že jsou pro politické strany ze zákona nepovinné. Existuje ovšem zákon o primárních volbách, který v případě, že se strana rozhodne primární volby uspořádat, ukládá povinnosti, které musí být politickými stranami splněny. Politické subjekty samy nahlásí Nejvyššímu volebnímu orgánu podobu, v jaké se budou primární volby konat, tedy zda-li budou otevřené, uzavřené či zda budou celostátní nebo jinak územně omezeny (Freidenberg 2014:14). Posledním případem je Venezuela, kde nenalezneme žádný zákon ukládající politickým stranám konat interní demokratické procesy, což se dá vzhledem k podobě nynějšího režimu akceptovat (Martz 1999). Ovšem najdeme zde případy, kdy nejsilnější opoziční uskupení MUD pořádalo otevřené primární volby pro výběr prezidentského kandidáta v roce 2013. Následná hypotéza zní:

H2: Povinné primární volby ukotvené v legislativě budou více soutěživé než nepovinné primární volby.

Povinnost pro politické strany pořádat primární volby je kódována stejně jako otevřenost primárních voleb, tedy ordinální stupnicí nabývající hodnot 0 - povinné primární volby a 1 - nepovinné primární volby. Povinnost či nepovinnost je pak získávána především ze zákonů o politických stranách v jednotlivých zemích či odborné literatury v případech, kdy zákon není zcela jednoznačný v této otázce.

Tímto prvotním rozřazení dostáváme případy s rozlišnými charakteristikami, kdy pro potřeby práce jsou brány pouze charakteristiky

otevřenosti a povinnosti primárních voleb. Analýza zahrnuje konečných 56 případů politických stran, které za posledních deset let konaly primární volby za účelem výběru prezidentského kandidáta.

1.2 Velikost stran

Druhým ze zkoumaných faktorů je velikost politické strany, kde se primární volby konají. Velikost lze vyjádřit hned několika způsoby, jak komentuje například Miroslav Novák, který zohledňuje tři různé směry: velikost dle členské základny, dle počtu voličů, dle parlamentní síly (Novák 1997: 140). Někteří autoři vnímají velikost strany v kontextu latinskoamerických politických stran, jako počet takzvaných „*afiliados*” neboli příznivců strany (Lundell 2004). Zde ovšem narážíme na problém s přesným určením počtu členských základen jednotlivých stran v jednotlivých státech v určitých obdobích, který je specifický pro Latinskou Ameriku. Údaje jsou buď nadhodnocené, podhodnocené či zfalšované a v některých případech nejsou vůbec žádná data k nalezení (Došek 2016: 180). Dalším úhlem pohledu na měření velikosti stran je pomocí voličů strany, jak ale zdůrazňuje Novák toto měření je vhodné v případech, kdy je hlavním cílem výzkum veřejného mínění (Novák 1997: 147). Pro potřeby práce bude proto nejvhodnějším měřením hodnota parlamentní síly, tedy procento získaných hlasů ve všeobecných parlamentních volbách, které předcházely prezidentským volbám, do kterých se selektují kandidáti. Jedním z největších problémů velkých stran je vnitřní diverzita názorů, která je zcela přirozená právě z hlediska počtu členů. Uvnitř stran tak dochází často ke štěpení, které může vyvrcholit až založením nového politického subjektu vyčleněného z původní velké strany. Takto vyčleněná uskupení jsou často ideologicky jednotnější než velké strany, které musí přistupovat na větší kompromisy (O'Malley 2009: 3). Z toho vyplývá, že velké strany mají větší diversitu politických názorů, tudíž je pravděpodobné, že se bude uvnitř strany ucházet o volený post více kandidátů, což umožňuje straně vybrat kandidáta přijatelného celým voličským spektrem. Malé strany, naopak

řízené jednotnou ideologií, postaví do voleb pravděpodobněji jediného kandidáta. Lze vyvodit následující hypotézu:

H3: Ve velkých politických stranách bude vnitrostranická soutěž na vyšší úrovni než v menších politických stranách.

Nezávisle proměnná, velikost strany, je měřena pomocí procent, které vyjadřují zisk hlasů politické strany v parlamentních volbách, které bezprostředně předcházely sledovaným primárním volbám. V případech nově vzniklých stran je pak použito procento zisku hlasů v prvních parlamentních volbách, ve kterých politická strana participovala. Procentuální zisky jednotlivých stran jsou získávány z databází jednotlivých nejvyšších volebních orgánů, ale také z databáze International Foundation for Electoral Systems (IFES).

1.3 Přítomnost vládnoucího prezidenta

Vedle otevřenosti a povinnosti primárních voleb je přítomnost vládnoucího prezidenta další důležitou proměnnou této diplomové práce. S přítomností již vládnoucího prezidenta v primárních volbách se váže koncept výhody obhájce (*incumbency advantage*), který lze v literatuře pozorovat od 60. let 20. století (Stokes a Miller 1962). Konkrétně v případě zemí Latinské Ameriky se tento jev zdá být velmi silným, jak ostatně dokazují Corrales a Penfold zjištěním, že z posledních 19 prezidentů kandidujících do dalších voleb, neobhájili svůj post od 80. let pouze dva, a to Daniel Ortega v roce 1992 a Hipólito Mejía v roce 2004 (Corrales a Penfold 2014: 163). V literatuře najdeme hned několik charakteristik tohoto konceptu. Například Abramowitz zdůrazňuje, že pro voliče je důležité jak obhájce vykonává svou funkci, pokud jsou s ním spokojeni nemají důvod volit nového zástupce. Vnímají tedy obhajujícího post jako někoho lepšího a zkušenějšího než je vyzyvatel (Abramowitz 1975: 682). Další charakteristikou dávající obhájcům určitou výhodu je fakt, že mají zdaleka

větší prostor v médiích (spojování kampaně s naplňováním povinností v úřadu) (Trounstine 2009). Z toho plyne další výhoda, tedy takzvaného odstrašení protikandidáta, v jehož silách není soupeřit s obhájcem, jež má na straně jak více času v médiích, tak možnost využívat různé politické výhody za příspěvky na kampaň (Cox a Katz 1996: 475). Zároveň výkon mandátu může být pro méně informované voliče tím zásadním rozlišovacím kritériem pro volbu (Raymond 1992). Tato samotná informace může sloužit voličům jako určitá „zkratka“, jak konstatují Krehbiel a Wright, která pomáhá identifikovat pro voliče známé politické osobnosti od těch méně známých (Krehbiel a Wright 1983).

Jestliže tedy znovu kandidující má automatickou výhodu, znamenalo by to, že primární volby budou vysoce nesoutěživé, dokonce by se mohly zdát jako pouhá stranická formalita. Nabízí se proto hypotéza:

H4: Primární volby, kterých se účastní kandidát zastávající úřad prezidenta, jsou méně soutěživé než ty, kterých se neúčastní žádný kandidát obhajující vládnoucí post.

Přítomnost vládnoucího je kódována také na ordinální stupnici jako hodnoty 0 - přítomnost vládnoucího při primárních volbách a 1 - nepřítomnost vládnoucího. V prvním modelu budou zahrnuty do regresní analýzy pouze případy, kde se primárních voleb účastní vládnoucí prezident vyhledávající kandidaturu pro konsekutivní znovuzvolení. Do druhého modelu regresní analýzy budou ovšem zařazeny také případy, kde se účastní primárních voleb také kandidáti, kteří nemohli dle zákona usilovat o konsekutivní znovuzvolení, a tak odstoupili maximálně na jedno funkční období. Pokud tedy takový kandidát usiluje o prezidentskou kandidaturu v primárních volbách a byl již prezidentem před maximálně aktuálním funkčním obdobím, pak je považován jako vládnoucí a označen 0. Samotná data jsou získávána z primárních zdrojů jednotlivých nejvyšších volebních orgánů, jako tomu bylo u závisle proměnné - soutěživosti.

1.4 Opoziční strana a ideologie strany

Jako doplňující nezávisle proměnné jsou pak v práci uvedeny podmínky, zda je strana v době konání primárních voleb opoziční či vládnoucí stranou a jak je strana ideologicky vymezena na pravolevém spektru. Logickým předpokladem by pak mohlo být tvrzení, že vládnoucí strany se budou při výběru prezidentského kandidáta přiklánět k volbě se zahrnutím spíše exkluzivního selektorátu, přičemž opoziční strany se budou snažit vybrat nejvhodnějšího kandidáta napříč co nejširším spektrem voličů.

Pozice politické strany v parlamentu je pak rozdělována dle toho, zda se nachází v opozici či nikoliv. Tato nezávisle proměnná je kódována následovně: 0 - strana se nachází v opozici; 1 - strana je vládní stranou. Jedná se o pozici politické strany, kterou zastává ve volebním období probíhajícím bezprostředně před zkoumanými primárními volbami. K určení pozice strany v parlamentu dochází pomocí odborné literatury zabývající se jednotlivými státy doplněné o internetové články místních periodik.

Poslední zkoumaná nezávisle proměnná, ideologie strany, je vyjádřena také pomocí ordinální stupnice, kde hodnoty 0 značí levicové strany a hodnoty 1 značí pravicové strany. Pozice strany na pravolevém ideologickém spektru je určena pomocí databáze Manifesto Project, která získává data primárně ze stranických volebních programů. Strany pohybující se kolem středu ideologického spektra jsou vždy řazeny dle toho, k jaké straně mají blíže, díky čemuž vzniknou pouze dvě kategorie.

1.5 Soutěživost

Ve své knize Political Man popisuje Seymour Lipset demokracii jako: „politický systém, který poskytuje pravidelné ústavní příležitosti pro změnu vládních úředníků a sociální mechanismus, který umožňuje největší

možné části obyvatelstva ovlivňovat zásadní rozhodnutí, a to výběrem mezi kandidáty na politické funkce (Lipset 1960: 27). Lipset se tak soustředí na soutěž o určitý úřad, jako na jednu z klíčových vlastností demokracie. Právě proto je důležité soutěživost jako takovou zkoumat, získané poznatky mohou pomoci při lepšímu porozumění úrovni demokracie, ať už interní (stranické) tak i národní.

Samotné téma soutěživosti v primárních volbách, i přes svou důležitost, je v současné literatuře částečně opomíjeno. Pokud se soustředíme na procesy výběru kandidátů uvnitř strany, vždy očekáváme soutěž mezi aspiranty (kandidáty) na volenou pozici o podporu selektorátu (Hazan a Rahat 2010). Nicméně úroveň soutěživosti se však může měnit a to v závislosti na podobu selektivního procesu. Někteří autoři přichází s tvrzením, že inkluzivní metody, jako jsou například primární volby, vytváří méně soutěživé prostředí a jsou výhodnější pro kandidáta, jenž obhájí post (Kenig 2009). To odůvodňují například Hazan a Rahat tím, že v exkluzivním selektorátu je pomyslná vzdálenost mezi elektorátem a kandidátem menší než u inkluzivního selektorátu (Hazan a Rahat 2009: 51). Tato vzdálenost napomáhá proto kandidátům lépe oslovit voliče a tím návazat blízké vztahy (ibidem 2009: 51). Zároveň však upozorňují na přítomnost „demokratického deficitu“ právě u exkluzivních selektivních procesů, kdy díky tomu, že je kandidát vybírán v úzkém kruhu, nedochází k široké legitimitě této volby a dost často ani k pravidelnému obnovování kandidátů. A právě tento „demokratický deficit“ zcela mění předchozí tvrzení, kdy méně inkluzivní procesy výběru kandidátů budou zároveň méně soutěživé než procesy více inkluzivní (primární volby) (ibidem 2009: 52).

Jediná závisle proměnná, volební soutěživost, je vyjádřena jako procentuální rozdíl zisku hlasů prvního a druhého prezidentského pre kandidáta. Soutěživost je zkoumána jen v případech celostátních primárních voleb, kde se o kandidaturu do prezidentských voleb účastnili alespoň dva uchazeči. Procentuální rozdíl mezi prvním a druhým v pořadí prozradí míru soutěživosti daných primárních voleb, kdy vyšší číslo bude

značit nižší úroveň soutěživosti a naopak. Nejvyšší úroveň soutěživosti z měřených případů byla pozorována v Kostarice v roce 2014, konkrétně rozdíl pouhých 0,49 % hlasů. Naopak nejnižší úroveň soutěživosti najdeme v případě panamských primárních voleb v roce 2014 u strany *Partido Panameñista*, kde rozdíl činil 98 % hlasů.

Data jsou primárně získávána z webových stránek nejvyšších volebních orgánů v daných zemích, například *Tribunal Supremo Electoral* v Hondurasu a Kostarice, *Corte Electoral* v Uruguayi, *Junta Central Electoral* v Dominikánské republice, *Tribunal Superior de Justicia Electoral* v Paraguayi či *Tribunal Electoral* v Panamě. Sekundárně jsou data získávána z webových stránek samotných stran, kde se primární volby konaly či z volně dostupných novinových článků, kde jsou výsledky ověřovány u více článků navzájem. Samotná data jsou pak zanesena v procentech a nejsou nijak upravována tak, aby se dosáhlo co nejvyšší přesnosti měření.

2 Metodologie

2.1 Data a popis práce s nimi

Hlavní část diplomové práce představuje analýzu soutěživosti primárních voleb, které proběhly za posledních 10 let, tedy v letech 2009 až 2019 v regionu Latinské Ameriky. Celkově se jedná o 56 případů jednotlivých primárních voleb ve 12 zemích. Konkrétní případy zobrazuje tabulka č.1.

Tabulka č. 1 - Přehled případů

Země	Rok a strany		
Argentina	2015 (Cambiemos, UNA, FIT)		
Chile	2009 (Concentración, Juntos podemos más)	2013 (Nueva Mayoría, Alianza)	2017 (Chile Vamos, Frente Amplio)
Dominikánská republika	2012 (PLD, PRD)	2016 (PRM)	
Honduras	2009 (PL, PN)	2013 (PL, PN, Libre)	2018 (PL, PN, Libre)
Kolumbie	2010 (PL, Polo, PV)	2018 (PL, CD)	
Kostarika	2009 (PAC, PLN)	2013 (PAC, PUSC)	2018 (PAC, PLN, Libertario, PUSC)
Mexiko	2012 (PAN)		
Panama	2009 (PRD, PP)	2014 (PRD, PP)	2018 (CD, PRD, FA, PP)
Paraguay	2013 (PC, PLRA)	2018 (PC, PLRA)	
Salvador	2019 (ARENA, FMLN, GANA)		
Uruguay	2009 (FA, PC, PN)	2014 (FA, PC, PN)	
Venezuela	2013 (MUD)		

Ve zkoumaném období proběhlo více případů primárních voleb, jako například v Argentině v roce 2011, nebo Bolívii v roce 2019. Tyto případy byly eliminovány z výzkumu, jelikož zde strany vytvořily jednojmenné kandidátní listiny, tudíž zde nebylo možné měřit soutěživost. V obou případech se jednalo o první primární volby potom, co byla uzákoněna jejich povinnost. Lze tedy předpokládat, že se jedná buď o určitý bojkot nového systému ze strany politických uskupení, či zkrátka nepřipravenost na nový systém.

Základní jednotkou výzkumu jsou tedy primární volby pro výběr prezidentského kandidáta v jednotlivých stranách na národní úrovni.

Analytická část práce je založena na datech získaných primárně z internetových stránek nejvyšších volebních orgánů v daných zemích, například *Tribunal Supremo Electoral* v Hondurasu a Kostarice, *Corte Electoral* v Uruguayi, *Junta Central Electoral* v Dominikánské republice, *Tribunal Superior de Justicia Electoral* v Paraguayi či *Tribunal Electoral* v Panamě.

2.2 Metody využívané pro analýzu

Hlavním cílem práce je vyjádření vztahu volební soutěživosti (závisle proměnná) s nezávisle proměnnými. K tomu bude v práci využito lineární regresní analýzy, jež dokáže napovědět, jak velký vliv mají právě nezávisle proměnné na závisle proměnnou. Zároveň můžeme pomocí jejích výsledků pozorovat, o kolik se změní hodnota závisle proměnné, pokud se změní hodnota nezávisle proměnné o jednotku, v níž je měřena (Voda 2015: 70). Práce však pracuje s více nezávislými proměnnými, proto je využito mnohonásobné lineární regresní analýzy.

Nejprve bude provedena korelační analýza, která nám prozradí míru souvislosti či nesouvislosti při výskytu určitých hodnot jedné proměnné spolu s nálezem určitých hodnot jiné proměnné (Hendl 2009: 254). Pro korelační analýzu bude použito tzv. *Pearsonova korelačního koeficientu*, jež nám napoví sílu vztahu dvou měřených proměnných. Takto bude měřen

vztah mezi závisle proměnnou a jednotlivými nezávisle proměnnými. Korelační koeficient nabývá hodnot v rozmezí -1 až 1, přičemž záporné hodnoty značí negativní vztah, kladné hodnoty vztah pozitivní a hodnoty kolem bodu 0 ukazují na neexistující vztah (Hendl 2009: 252).

Tabulka č. 2 - Kategorie síly asociace podle korelačního koeficientu

Hodnota koeficientu	Síla asociace
0,01 - 0,09	triviální, žádná
0,10 - 0,29	nízká až střední
0,30 - 0,49	střední až podstatná
0,50 - 0,69	podstatná až velmi silná
0,70 - 0,89	velmi silná
0,90 - 0,99	perfektní

Zdroj: De Vaus 2002: 272, vlastní vypracování

Korelační analýza nám tedy může prozradit možné souvislosti mezi dvěma proměnnými, konkrétně když se hodnoty jedné proměnné mění, pak se mění i hodnoty druhé proměnné. Co však korelační analýza nedokáže, je předpovědět, o kolik se zvýší hodnota jedné proměnné, zvýší-li se hodnota druhé proměnné, na to je zapotřebí výše zmíněné mnohonásobné lineární regresní analýzy. Veškeré výpočty jsou prováděny ve statistickém programu R Studio.

Na získaném modelu regresní analýzy můžeme vidět hned čtyři koeficienty, které předpovídají vztahy proměnných. Prvním a pro práci nejdůležitějším je nestandardizovaný koeficient *beta* (*B*), který obsahuje dvě složky, konstantu a ostatní nezávisle proměnné. Konstanta je v našem případě očekávaná úroveň soutěživosti, když vezmeme průměrné hodnoty všech dat v souboru. Regresní koeficienty pak napovídají, o kolik se změní hodnota konstanty, jestliže se hodnota dat z těchto řádků změní o 1 jednotku. Dalším je standardní odchylka, kdy v ideálním případě se naměřené číslo co nejvíce blíží nule. Dále *Hodnota t* měří kolik

standardních deviací nestandardizovaného koeficientu B je daleko od nuly. Posledním koeficientem modelu je $\Pr(>t)$, který určuje pravděpodobnost pozorování jakékoliv hodnoty rovné nebo větší než t . Velká hodnota p značí, že je velmi nepravděpodobné pozorovat vztah mezi *soutěživostí* a proměnnými. Čím více se hodnota p blíží nule, tím vzrůstá její statistická významnost, což je kódováno jako hladina významnosti.

Před samotnou mnohonásobnou lineární regresní analýzou je však zapotřebí podrobit shromážděná data testu normality, jež prozradí, zda jsou data normálně rozložena, proměnné jsou k sobě navzájem v lineárním vztahu a nevyskytují se zde výrazně odchylná data (Mareš, Rabušič, Soukup 2015: 354-355).

3 Analytická část

3.1 Základní data a korelační analýza

Výzkum je tvořen z celkem 56 případů v období mezi roky 2009 až 2019, kdy se průměrná hodnota soutěživosti pohybovala okolo 37 %. Tato hodnota poukazuje na vcelku nesoutěživé primární volby, jelikož hodnota dosahující téměř 40 % by znamenala v případě dvou kandidátů rozložení hlasů 70 % ku 30 %, přičemž ideální soutěživost by v takovém případě byla při rozložení 50 % ku 50 %. K takovému poměru se nejvíce přiblížily primární volby v Kostarice v roce 2014, zaznamenané minimum výzkumu 0,49 % hlasů. Naměřeným maximem byl rozdíl 98,22 % u primárních voleb v Panamě v roce 2014 u strany Partido Panameñista. Na těchto případech je vidět jak velký rozptyl data nabývají. Dále je zaznamenán stejný počet případů otevřených a uzavřených primárních voleb, stejně tak případy týkající se ideologie stran jsou rozloženy téměř napůl. Soutěživost je měřena od nejmenších politických stran se ziskem pouhých 4,18 % hlasů v parlamentních volbách (Partido Verde v Kolumbii), až po největší, jež získaly v parlamentních volbách více než 50 % celkových hlasů (Partido Nacional v Hondurasu).

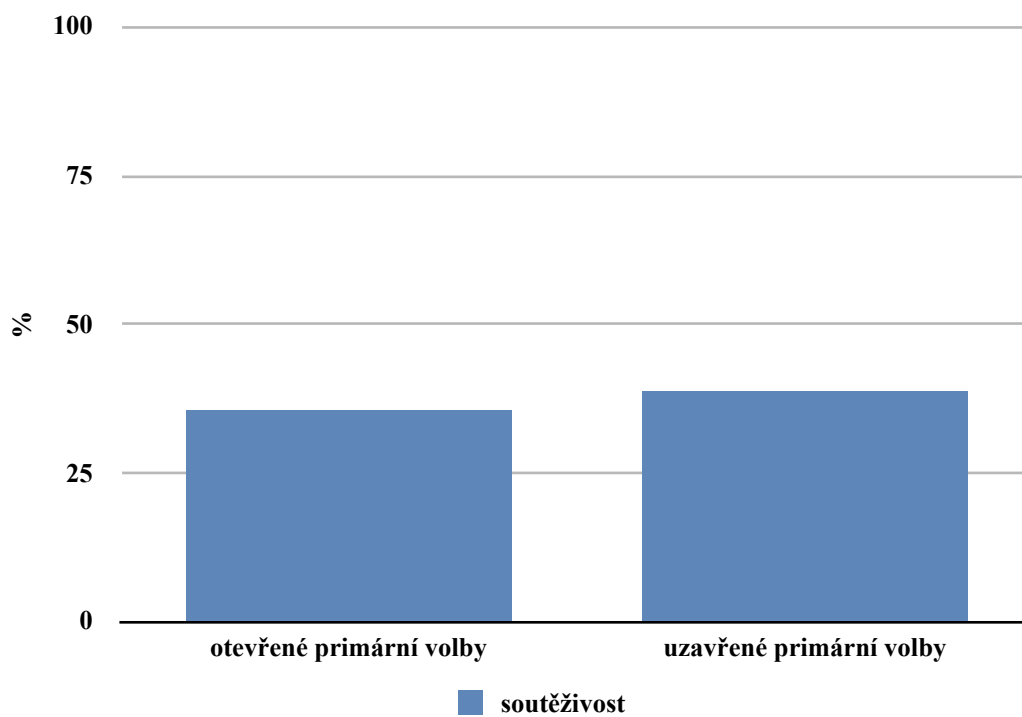
Tabulka č. 3 - Vlastnosti základních dat

	N	Minimum	Maximum	Průměr
soutěživost	56	0,49	98,22	37,12
otevřenost PV	56	0	1	0,5
povinnost PV	56	0	1	0,27
přítomnost vládnoucího	56	0	1	0,93
velikost strany	56	4,18	53,91	27,18
ideologie strany	56	0	1	0,43
pozice strany	56	0	1	0,38

Zdroj: vlastní zpracování

Průměrná soutěživost u zkoumaných případů otevřených a uzavřených primárních voleb je vyjádřena na grafu č. 1.

Graf č. 1 - Průměrné hodnoty soutěživosti u otevřených a uzavřených primárních voleb

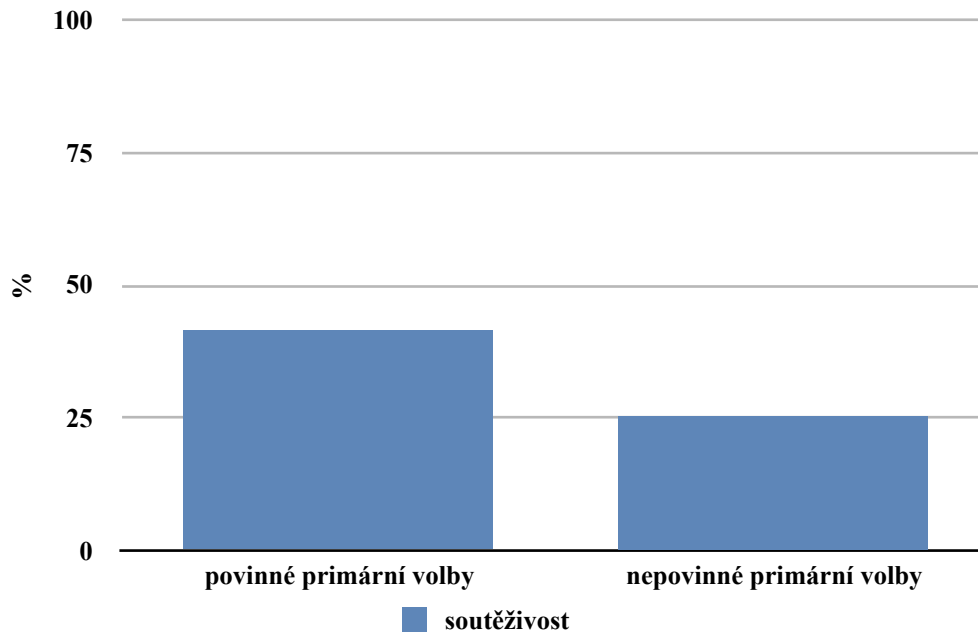

Zdroj: vlastní zpracování

Na grafu č. 1 můžeme vidět, že v případech uzavřených primárních voleb je naměřena vyšší průměrná hodnota soutěživosti než u primárních voleb otevřených, ačkoliv nijak výrazně, což znamená, že průměrně jsou případy uzavřených primárních voleb méně soutěživé. Již toto prvotní zjištění se neshoduje s tvrzením, že otevřené primární volby produkují méně soutěživé volby (H1). V tomto případě prokázal korelační koeficient žádnou až triviální sílu asociace, jelikož dosáhl hodnoty pouze 0,057.

V případě povinnosti primárních voleb jsou naměřené hodnoty zobrazeny na grafu č. 2.

Graf č. 2 - Průměrné hodnoty soutěživosti u povinných a nepovinných primárních volbách

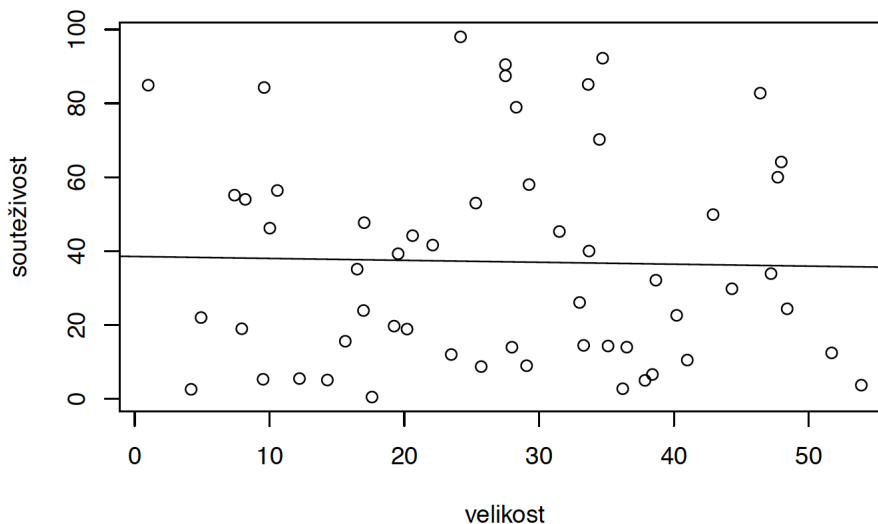

Zdroj: vlastní zpracování

U proměnné povinných a nepovinných primárních voleb pozorujeme větší rozdíl v naměřených průměrných hodnotách. Průměrná hodnota soutěživosti v případech povinných primárních voleb převyšuje výrazně naměřené průměrné hodnoty u případů nepovinných primárních voleb. Toto zjištění také vyvrací danou hypotézu, kdy povinné primární volby ukotvené v legislativě budou více soutěživé než ty nepovinné (H2). To zároveň potvrzuje korelační koeficient, který dosáhl hodnoty -0,246. Dle De Vausovi klasifikace zde můžeme pozorovat nízkou až střední negativní korelaci.

Graf číslo 3 zobrazuje korelaci úrovně soutěživosti a velikosti politické strany.

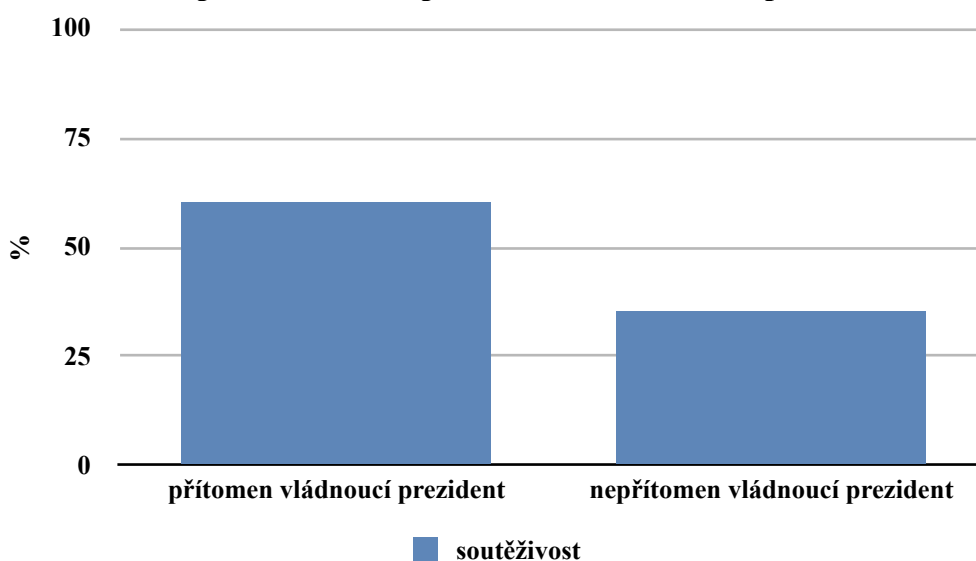
Graf č. 3 - Korelace soutěživosti a velikosti strany

Zdroj: vlastní zpracování v programu R Studio

Z grafu je patrný velký rozptyl naměřených hodnot, tudíž ani zde nenalezneme významnější asociaci, což potvrdil i korelační koeficient. Ten díky hodnotě $-0,025$ značí žádnou až triviální sílu asociace.

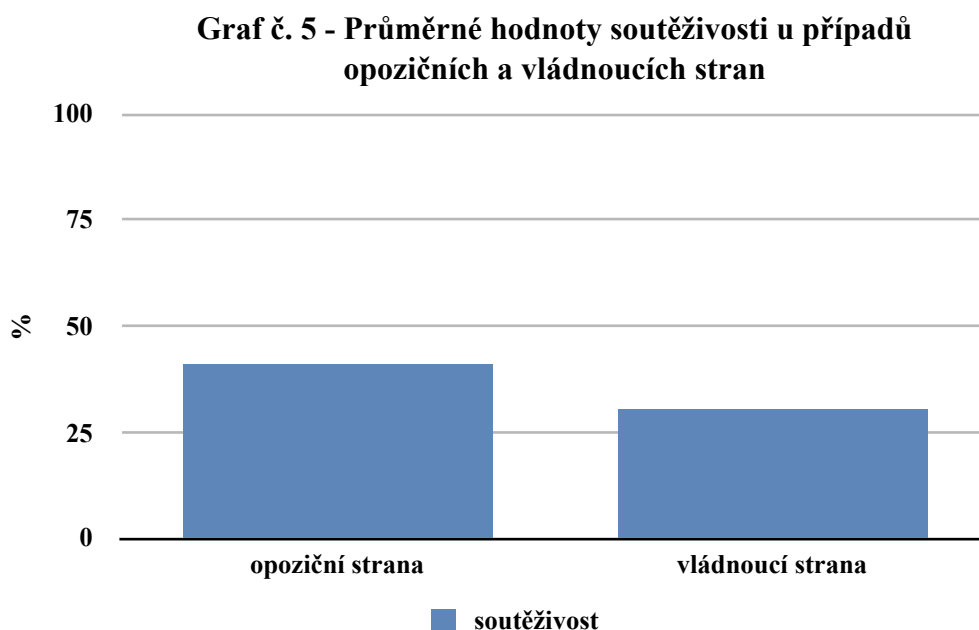
Graf č. 4 - Průměrné hodnoty soutěživosti u případů přítomnosti a nepřítomnosti vládnoucího prezidenta

Zdroj: vlastní zpracování

Přítomnost vládnoucího prezidenta usilujícího o konsekutivní znovuzvolení je ve sledovaném období pozorována pouze jednou a není u tohoto případu měřena korelace, jelikož by výsledky mohly být zkreslující. Ovšem po zahrnutí případů prezidentů, kteří se ucházejí o znovuzvolení potom, co byli nuceni sestoupit na jedno vládní období, se počet případů rozšíří a můžeme tak provést korelaci. Na grafu č. 4 pozorujeme průměrné hodnoty soutěživosti naměřené v případech nepřítomnosti vládnoucího prezidenta a přítomnosti vládnoucího prezidenta.

Vysoká průměrná hodnota soutěživosti u případů, kdy je přítomen vládnoucí se shoduje s předpokladem, že za účasti vládnoucího budou primární volby méně soutěživé (H4). Důležité je však zdůraznit, že průměrná hodnota soutěživosti u případů nepřítomnosti vládnoucího prezidenta je poměrně vysoká. Korelační koeficient v tomto vztahu nabývá hodnoty -0,227, což odpovídá nízké až střední síle asociace.

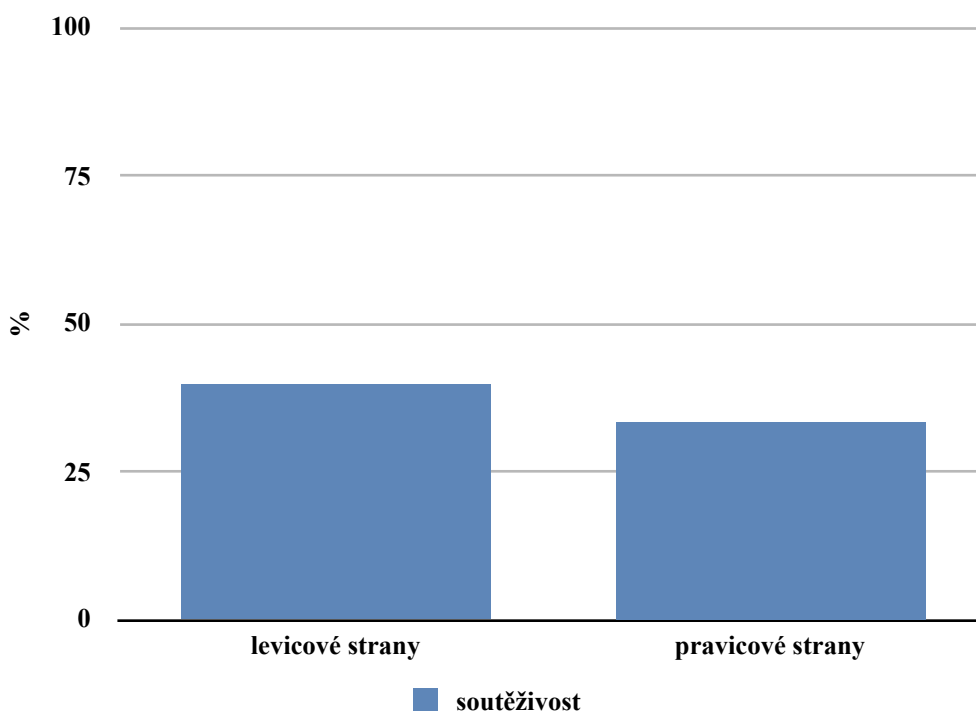

Zdroj: vlastní zpracování

Na grafu č. 5 můžeme pozorovat průměrné hodnoty soutěživosti naměřené u případů stran opozičních a stran vládnoucích. Také zde jdou

naměřené průměrné hodnoty proti předpokladům, jelikož u opozičních stran můžeme pozorovat v průměru vyšší hodnotu soutěživosti, což značí méně soutěživé prostředí než u stran vládnoucích. Korelační koeficient s hodnotou -0,147 ukazuje, že se jedná o nízkou až střední sílu asociace.

Graf č. 6 - Průměrné hodnoty soutěživosti u případů levicových a pravicových stran

Zdroj: vlastní zpracování

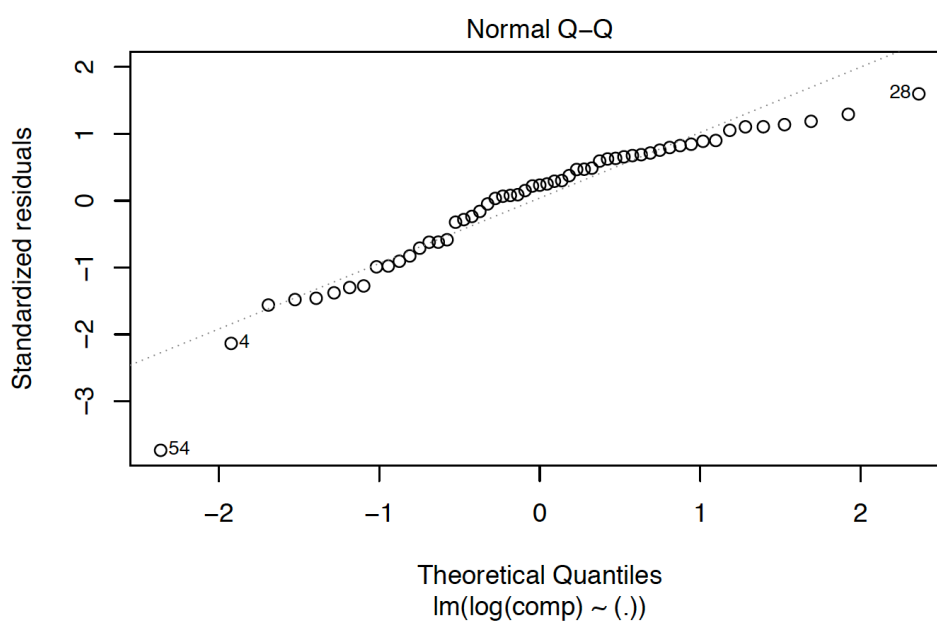
Průměrné hodnoty soutěživosti naměřené u případů poslední nezávisle proměnné můžeme pozorovat na grafu č. 6. Rozdíl průměrných hodnot soutěživosti mezi případy levicových stran a pravicových stran není nijak velký. Mírně vyšší průměrnou hodnotu naměříme u případů levicových stran, čemuž také napovídá korelační koeficient -0,111, jež spadá do kategorie nízké až střední síly asociace dle De Vause.

Zde vidíme negativní korelační koeficient -0,111, jež spadá do kategorie nízké až střední síly asociace dle De Vause.

3.2 Analýza soutěživosti v primárních volbách

Při použití regresní analýzy jako vhodného nástroje predikce, je potřeba podrobit naměřené proměnné testu normality. Nejprve je potřeba otestovat normalitu distribuce hodnot pomocí Q-Q grafu. Na grafu můžeme pozorovat takzvané odlehlé hodnoty, jež mohou být chyby v měření či se zkrátka chovají deviantně. Kromě třech odlehlých hodnot pozorujeme, že se většina hodnot chová slušně a jsou normálně rozdělené.

Graf č. 7 - Q-Q Plot

Zdroj: vlastní zpracování v programu R Studio

Výsledky regresního modelu A (Tabulka č. 4) částečně odpovídají primárním poznatkům získaným z korelačních vztahů, které prozradily mírně silnou asociaci pouze u případů povinnosti primárních voleb, případů které se týkají parlamentního postavení stran a případů týkajících se ideologie stran. V případě dat týkajících se přítomnosti vládnoucího je sice koeficient výrazně vzdálen od nuly, avšak jeho statistická významnost je velmi nízká, což je zapříčiněno pouhým jediným případem výskytu vládnoucího usilujícího o konsektivní znovuzvolení v primárních volbách v celém data setu.

Tabulka č. 4 - Regresní model A

	Beta	Std. odchylka	Hodnota t	Pr(> t)
(konstanta)	102,4240	29,9915	3,79100	0,00129 **
povinnost N	-10,5071	9,1448	-0,54700	0,25615
otevřenost N	6,1475	8,1223	0,22200	0,45275
velikost strany	0,2247	0,3316	0,80700	0,50115
přítomnost vládnoucího N	-62,9291	29,3709	-1,46900	0,14822
pozice strany N	-14,7687	9,4399	-1,19600	0,12414
ideologie P	-10,0945	7,6542	-0,62500	0,19336
Hladina významnosti:	0 ‘****’	0,001 ‘**’	0,01 ‘*’	0,05 ‘.’

Zdroj: vlastní zpracování v programu R Studio

Dále regresní model odhaduje snížení konstanty o 10 % v případě, že se zvýší hodnota nepovinných primárních voleb o 1. Tento předpoklad by částečně vyvracel hypotézu, která tvrdí že povinné primární volby budou více soutěživé, neboli procentuální rozdíl bude menší než u nepovinných primárních voleb.

Při zvýšení případů uzavřených primárních voleb pak model predikuje zvýšení hodnoty konstanty o 6 %. Ani v tomto případě předpoklad nepotvrzuje hypotézu, kdy otevřené primární volby by měly být méně soutěživé než uzavřené.

Nejmenší hodnotu vykazuje regresní koeficient vyjadřující velikost strany, kdy při zvětšení o hodnotu 1 odhaduje model zvýšení konstanty pouze o 0,22 %. Zvýšení koeficientu přítomnosti vládnoucího prezidenta, respektive jeho nepřítomnosti, by dle modelu vedlo ke snížení konstanty o necelých 63%, tedy ke zvýšení soutěživosti, jelikož je tato proměnná koncipována jako procentuální rozdíl v zisku hlasů mezi prvními dvěma kandidáty. Takto silný efekt však může být dán pouhým jediným případem v celém data setu a jak můžeme vidět na regresním modelu B, s přidáním více případů, kde se vyskytoval vládnoucí prezident, tento efekt slábne.

Model dále ukazuje odhadované snížení hodnoty konstanty o 14 % v případě regresního koeficientu pozice strany, konkrétně v případech stran, které se nenachází v opozici. Poslední regresní koeficient značící ideologii strany odhaduje snížení závisle proměnné o 10 % v případech stran ležících na pravé straně ideologického spektra. Tento předpoklad poukazuje na více soutěživé primární volby u pravicových stran.

Ani jeden z regresních koeficientů však nevykazuje dostatečně vysokou hladinu významnosti proto, abychom z nich mohli vyvozovat závěry a určovat vztahy proměnných. Jednou z příčin může být nízký počet případů. Jako další vysvětlení se nabízí charakter závisle proměnné, soutěživosti, jež nabývá velmi různorodých hodnot a nelze sledovat žádný výrazný trend.

Tabulka č. 5 - Regresní model B

	Beta	Std. odchylka	Hodnota t	Pr(> t)
(konstanta)	82,16338	19,0987	4,277	8,74e-05 ***
povinnost N	-15,9675	8,92684	-1,789	0,0798 .
otevřenost N	6,85010	8,01205	0,855	0,3967
velikost strany	-0,01362	0,32987	-0,041	0,9672
přítomnost vládnoucího N	-38,4539	15,37131	-2,502	0,0157 *
pozice strany N	-12,1703	9,08312	-1,340	0,1865
ideologie P	-8,27939	7,45480	-1,111	0,2722
Hladina významnosti:	0 '***'	0,001 '**'	0,01 '*'	0,05 '.'

Zdroj: vlastní zpracování v programu R Studio

U regresního modelu B vidíme hned několik efektů s relevantní hladinou významnosti. Jedním z nich je předpokládaný vztah nezávisle proměnné, přítomnost vládnoucího, na úroveň soutěživosti. Oproti modelu A jsou zde zahrnuti také prezidenti, kteří se neucházejí o konsektivní znovuzvolení, ale kteří vyčkali jeden volební mandát tak, jak jim to zákon ukládá (Michele Bachellet (2013), Sebastian Piñera (2017) a Tabaré

Vázquez (2014)). Model předpokládá snížení hodnoty konstanty o 38 %, při zvýšení případů nepřítomnosti vládnoucího. Tím se potvrzuje hypotéza týkající se takzvaného bonusu vládnoucího, kdy samotné ucházení se o kandidaturu přidává vládnoucímu automaticky několik procent hlasů náskok nad ostatními, tudíž se soutěživost voleb snižuje.

Další efekt vykazující přijatelnou hladinu významnosti je proměnná povinnosti primárních voleb. V tomto případě model odhaduje snížení hodnoty konstanty v případě zvýšení případů nepovinných primárních voleb. Tento výsledek tak jde proti hypotéze, která naznačuje, že právě legislativně nepovinné primární volby budou méně soutěživé než ty povinné.

Ostatní odhady se díky této změně nijak extrémně nezměnily. Pouze u proměnné velikosti strany se efekt otočil a oproti modelu A, kde zvýšení velikosti strany znamenalo zvýšení konstanty, zde platí, že při zvýšení hodnoty velikosti strany se hodnota soutěživosti snižuje. Avšak žádná z těchto proměnných, kromě přítomnosti vládnoucího a povinnosti pořádat primární volby, nedosahuje signifikantní statistické významnosti tak, jako tomu bylo v předchozím modelu.

4 Případové studie

V této části budou zkoumány jednotlivé případy s podobnými charakteristikami. Například Argentina a Uruguay, jelikož se jedná o země pořádající primární volby otevřené, povinné a souběžné. Další bude Chile jakožto případ, kde pořádání primárních voleb není povinné pro strany a přesto se některé ze stran rozhodly tento proces výběru prezidentského kandidáta využívat a to hned v otevřené podobě. A poslední skupinou jsou případy Panamy a Kostariky, kde jsou primární volby pro politické subjekty povinné a všechny strany si vybraly možnost uzavřených primárních voleb.

4.1 Argentina

V Argentině nalezneme tři základní právní nástroje demokratického systému, které jsou ustanoveny národním zákonem číslo 26.571, jedná se o *Ley orgánica de los partidos políticos* (23.298), *el Código electoral* (19.945) a v neposlední řadě *la Ley de financiameto de los partidos políticos* (26.215) (Caruncho 2014). Tyto nástroje byly hlavními cíli volebních reforem, které začaly již za vlády prezidenta de la Rúa, jehož strana Partido Justicialista byla hlavní hnací silou pro tuto reformu. První pokus o uzákonění primárních voleb můžeme vidět již v roce 2002 národním zákonem číslo 25.611, který ovšem nebyl nikdy převeden do praxe, proto byla jeho platnost pozastavena. V roce 2009 však dochází k opětovné snaze o zavedení primárních voleb do volební legislativy, které vyústilo v přijetí národního zákona číslo 26.571, který primární volby upravuje v podobě, v jaké jsou nadále aplikovány (Gelber 2015:11). S uzákoněním tohoto zákona byla zahájena zcela nová etapa v organizaci politických stran, jelikož nyní je každé z nich uloženo zákonem, že jejich kandidatury, které mají být předloženy do všeobecného volebního procesu, musí být odvozeny z procesu „PASO”, tj. jednotného a povinného procesu pro všechny strany (Gelber 2015: 13). Je třeba rozebrat co znamenají jednotlivá písmena ve zkratce tohoto procesu. První dvě písmena (P. -

primaria, A. - abierta) označují otevřenost primárních voleb, tedy upozorňují, že se jedná o primární volby otevřeného charakteru, kdy mohou volit všichni voliči ať jsou jakkoli spjati se stranou, či nikoli, neexistuje zde žádná restrikce a využívá se univerzálního voličského seznamu. Písmeno S (simultanea) značí souběžnost voleb, což znemožňuje voličům účastnit se více primárních voleb. Posledním je O (obligatoria), jež značí povinný charakter voleb a to hned dvojnásobně. Jednak jsou politické strany povinny k účasti na volbách pro výběr svých kandidátů do prezidentských voleb, pro občany země zase platí povinnost hlasování (Atela 2014: 35).

Od zavedení procesu PASO si vládní strana slibovala hned několik vylepšení. Jedná se například o vylepšení procesu výběru kandidátů, kdy pomocí PASO by mělo dojít k obnovení legitimizace původu politických kandidatur, kdy výběr kandidáta již nebude záviset pouze na takzvaných *afiliados* nebo *militantes*, ale na celkovém počtu voličů. Zároveň mají PASO vnést větší uspořádání a racionalizaci do politického systému a to konkrétně tím, že pomáhají regulovat politickou nabídku a tím omezit počet stran, které se zapojí do politické soutěže. A v neposlední řadě by měly PASO vést k většímu zapojení občanů do politického života, konkrétně začleněním povinného hlasování v primárních volbách vytváří přímou pobídku k účasti a tím stimulují politizaci nezávislých občanů (Escolar 2011). Systém otevřených primárních voleb byl v Argentině poprvé použit až v roce 2011, jelikož úprava tohoto procesu se neobešla bez problémů. Jednalo se především o legislativní uchopení povinného hlasování, dále ustanovení jednotného data pro dodržení souběžnosti a výhrady politických stran, které argumentovaly, že tento systém zcela narušuje jejich interní procesy (Gallo 2017).

4.1.1 Primární volby 2011

Historicky první PASO proběhly 14. srpna 2011, tedy přesně jedenáct týdnů před samotnými všeobecnými volbami. Celkově bylo přihlášených deset politických uskupení, konkrétně osm aliancí a dvě

politické strany. Do všeobecných voleb však postoupilo pouze sedm z nich, kterým se podařilo překonat stanovenou hranici 1,5 % obdržených platných hlasů. Hlavní favoritkou byla bezesporu stávající prezidentka Cristina Fernández de Kirchner, jež byla jedinou kandidátkou aliance *Frente para la victoria*. Proti obhajující prezidentce se postavili opoziční kandidáti jako Ricardo Alfonsín, syn bývalého prezidenta Raula Alfonsína, nominovaný aliancí *Unión para el desarrollo social*, dále Eduardo Duhalde, bývalý prezident Argentiny, za alianci *Frente popular*, Hermes Binner, guvernér provincie Santa Fe, kandidát aliance *Frente amplio progresista*, v neposlední řadě pak Alberto Rodríguez Saa (*Alianza Compromiso federal*), Elisa Carrió (*Coalición Cívica ARI*) či Jorge Altamira (*Alianza Frente de izquierda y de los trabajadores*) (DINE 2011). Dle všech předpokladů zvítězila Cristina Fernández de Kirchner se ziskem celkově 54,11% ze všech platných hlasů, které obdržely všechny strany účastníci se primárních voleb. Druhý skončil Hermes Binner se ziskem 16,81% hlasů a na třetím místě se umístil Ricardo Alfonsín s 11,64% hlasů (DINE 2011). Všechny strany nominovaly do primárních voleb pouze jednoho prezidentského kandidáta na kandidátce spolu s viceprezidentským kandidátem, tudíž zde byla interní soutěživost nulová. Politické strany tak vyjadřovaly určitý postoj vůči celému systému primárních voleb, tím že se vyhnuly interní soutěži. Tato první zkušenost s PASO tedy měla prakticky za výsledek pouze redukování počtu prezidentských kandidátů a prakticky zahájily proces všeobecných voleb (Atela 2014:38). V tomto případě tedy nedošlo na zamýšlená vylepšení, která měly PASO přinést, kdy výběr kandidáta proběhl prakticky na úrovni stranické elity.

4.1.2 Primární volby 2015

V pořadí již třetí primární volby řízené systémem PASO proběhly v Argentině 9. srpna 2015. Volby v roce 2013 se týkaly pouze doplnění členů Národního shromáždění. Do primárních voleb se přihlásilo celkem 11 politických uskupení s celkovým počtem 15 prezidentských kandidátů (Staff

2015). Dle veřejných průzkumů byl hlavním kandidátem na získání prezidentského postu guvernér provincie Buenos Aires Daniel Scioli, nominant vládní aliance *Frente para la victoria* (FpV). Zároveň se zde opakoval scénář z minulých primárních voleb, kdy aliance FpV nominovala pouze jednoho prezidentského kandidáta.

Naproti tomu největší opoziční síla představovaná koalicí s názvem *Cambiamos* představila hned tři prezidentské kandidáty. Mezi hlavní favority interní volby patřil bezesporu starosta Buenos Aires a bývalý prezident fotbalového klubu Boca Juniors Mauricio Macri. V rámci *Cambiamos* se ucházeli o post další dva kandidáti, a to Ernesto Sanz a Elisa Carrió (DINE 2015).

Další koalicí, jež postavila v primárních volbách více kandidátů byla *Unidos por una nueva alternativa* (UNA). Proti sobě se postavili lídr strany *Frente Renovador* Sergio Massa a bývalý guvernér Córdoby, José Manuel de la Sota (DINE 2015).

Vícečlennou kandidátku měla pro primární volby také levicová aliance *Frente de izquierda y de los trabajadores* (FIT). Zde se proti sobě postavili Nicolás del Caño a Jorge Altamira. Poslední dvě aliance jež překonaly ve volbách 1,5% hranici získaných hlasů byly *Progresistas* a *Compromiso federal*, jež nominovaly shodně po jednom prezidentském kandidátu (DINE 2015).

Dle očekávání zvítězil celkově v primárních volbách Daniel Scioli s 38,67% hlasů, ovšem náskok na druhého a zároveň vítěze interní volby aliance *Cambiamos* Mauricia Macriho nebyl zdaleka tak velký, jak vládnoucí aliance FpV očekávala. Macri celkově obdržel 24,5% všech hlasů a v rámci aliance tomu bylo 81,33%, čímž porazil druhého v pořadí Ernesta Sanze o 70,23% hlasů a stal se tak jasným kandidátem *Cambiamos* pro prezidentské volby (DINE 2015).

Dále se o post prezidentského kandidáta rozhodovalo v alianci UNA, kde Sergio Massa zvítězil s náskokem 39,28 % hlasů nad druhým José Manuelem de la Sotou. A v koalici *Frente de izquierda y de los trabajadores*

zvítězil těsným rozdílem Nicolás del Caño s 51,29 % ku 48,71 %, které obdržel Jorge Altamira (DINE 2015).

V těchto volbách již můžeme pozorovat určitou úroveň vnitrostranické či spíše vnitro-alianční soutěživosti, kdy v případě *Cambemos* je úroveň velmi nízká i přesto, že se primárních voleb účastnilo nejvíce pre-kandidátů. V případě aliance UNA se také dá mluvit o nízké úrovni soutěživosti, zatímco u FIT se jednalo o prostředí velmi soutěživé. Při bližším pohledu na jednotlivé výsledky primárních voleb můžeme pozorovat, že se zcela vyvrací hypotéza spojená s velikostí strany (H3), kdy co do politické síly nejmenší aliance FIT nabízí nejvyrovnanější politický souboj.

4.2 Uruguay

V roce 1996 občané Uruguaye odhlasovali ústavní reformu (v platnosti od 1997), která mimo jiné zavedla do volebního systému proces povinných a otevřených primárních voleb. Pravdou však je, že Uruguay má s primárními volbami mnohem bohatší historii. Prakticky od roku 1922 zde probíhaly souběžné primární volby a až do roku 1994 volební systém fungoval na principu dvojitého simultánního hlasování (DSV). V takovém systému působí politická strana jako takzvaná „lema“, jež se dělí na „sublemy“, což jsou jednotlivé frakce⁸ uvnitř strany. Každá „sublema“ může přijít s vlastní kandidátní listinou. Volič tedy volí v jednotlivých „sublemách“, přičemž hlasy těchto frakcí se kumulují do celkového počtu hlasů pro „lemu“ čili politickou stranu. Prezidentem se pak stal kandidát s nejvíce hlasy ze strany, která obdržela celkově nejvíce platných hlasů (Nohlen 2005: 490). Z tohoto systému pak částečně vychází volební reforma z roku 1996, která prakticky rozděluje DVS na dvě fáze, primární volby a všeobecné volby.

⁸ Mezi výzkumníky uruguayského stranického systému neexistuje shoda, zda využívat výrazu „factions“ či „fractions“. Dle Sartotioho (1976) je „factions“ označení pro politickou skupinu usilující o rušivé a škodlivé hledisko, celkově má tedy negativní význam, proto se více hodí užití „fractions“ (Altman 2013: 838).

Nynější podoba systému primárních voleb využívá extrémní inkluzivnosti selektorátu, kdy je využito všeobecných voličských seznamů, což dovoluje prakticky jakémukoliv právně způsobilému občanu volit jakoukoliv politickou stranu, jež se účastní primárních voleb (Rahat a Hazan 2001: 44). Primární volby jsou také povinné pro všechny politické strany, to znamená, že pokud se chce politická strana ucházet o prezidentský post, tento proces selekce nelze nijak obejít. Další charakteristikou je souběžnost voleb, tedy jeden termín stejný pro všechny politické strany. Každá strana je povinna vybrat v primárních volbách jednoho prezidentského kandidáta spolu s delegáty národních a regionálních shromáždění. Tato shromáždění se jmenují *Órgano Deliberativo Nacional* (ODN) a *Órgano Deliberativo Departamental* (ODD), přičemž ODN má na starosti výběr kandidáta na post viceprezidenta a v případě, kdy žádný z prezidentských kandidátů v primárních volbách neobdrží více než 50 % hlasů nebo nezíská více než 40 % hlasů s náskokem nejméně 10 % hlasů před druhým kandidátem v pořadí, pak rozhoduje také o prezidentském kandidátovi jako takovém⁹. V praxi pak jednotlivé strany a jejich frakce uvádí dvě kandidátní listiny. První se skládá z prezidentských kandidátů a delegátů do ODN, přičemž maximální počet delegátů je stanoven na 500 a každý musí mít svého náhradníka. Druhá kandidátní listina obsahuje jména delegátů do ODD, kde maximální počet je 250 spolu se svými náhradníky (Buquet a Chasquetti 2008: 320). Celý proces primárních voleb je řízen a je na něj dohlíženo ze strany *Corte electoral del Uruguay*.

Změna volebního systému přinesla hned několik důsledků. Jedním z nich byla změna vnitrostranické soutěže, kdy nutnost získat většinu hlasů či 40 % s desetiprocentním náskokem vedla frakce k postavení pouze dvou pre-kandidátů, tak aby vyloučily možnost rozhodovat o prezidentském kandidátovi ODN (Buquet a Chasquetti 2008: 327). Dalším důsledkem bylo prodloužení volební kampaně a zvýšení nákladů vynaložených na celý volební proces a to především díky oddělení primárních voleb od těch

⁹ Tento mechanismus výběru nicméně nebyl doposud využit, jelikož nebyly naplněny potřebné podmínky.

všeobecných. Primární volby dále nutí pre-kandidáty patřící ke stejné straně soupeřit mezi sebou, což s sebou přináší vznik interních konfrontací a můžeme se setkat s takzvaným věžňovým dilematem¹⁰.

4.2.1 Primární volby 2009

V Uruguayi spíše známé jako „*elecciones internas*” se prezidentské primární volby konaly 28. června 2009. Voleb se účastnilo celkem 8 politických uskupení dohromady se 17 pre-kandidáty, přičemž již dopředu bylo jasné, že nejvíce sledovaným bude interní boj tří největších stran (*Frente Amplio*, *Partido Colorado* a *Partido Nacional*) (Corte electoral 2009). Zbylých pět stran se účastnilo prakticky jen proto, aby naplnily požadavky ukládající ústavou.

Stranou s nejvíce celkových hlasů se stala *Partido Nacional*, kde se o post prezidentského kandidáta ucházeli celkem tři politici. Prvním byl bývalý prezident Uruguaye Luis Alberto Lacalle za koalici *Unidad Nacional*, který získal zároveň nejvíce hlasů a to 57,10 %, což bylo o 14,29 % víc než druhý v pořadí Jorge Larañaga podporovaný koalicemi *Alianza Nacional* a *Unión Cívica*. Třetí skončil Irineu Riet Correa, jež byl těsně před volbami shledán vinným za zneužití funkce během svého působení v úřadu starosty departamentu Rocha, přičemž bylo i přes obvinění možné pro něj hlasovat (El País 2009).

U *Frente Amplio* navrhlo národní shromáždění celkem pět pre-kandidátů, přičemž dva z nich, Daniel Martínez a Enrique Rubio, stáhli své kandidatury ještě před zapsáním u Volebního soudu. Interní volby vyhrál dle očekávání kandidát hnutí *Movimiento de participación popular* (MPP) José Mujica, který obdržel 52,09 % hlasů. Druhý skončil Danilo Astori,

¹⁰ V rámci teorie her se jedná o hru s nenulovým součtem a spočívá v tom, že dva hráči (vězni) mají jak možnost spolupracovat, tak také nespolečně (s vyšetřovateli) a výsledný zisk (doba trestu) závisí na jejich vlastním rozhodnutí (nemohou vzájemně komunikovat). Z racionálního hlediska se každý hráč snaží maximalizovat výsledky ve svůj prospěch. Jako příklady se uvádí například zbrojení za studené války, kdy obě strany čelily dilematu, kdy nejlepším řešením se zdálo úplné odzbrojení, ale v případě odzbrojení jedné strany a druhé ne, by pak odzbrojená strana mohla čelit destrukci a naopak (Stanford encyclopedia of philosophy 2014).

podporovaný především seskupeními *Asamblea Uruguay* či *Nuevo espacio*, jež obdržel 39,65 % hlasů. Jako třetí se umístil nezávislý kandidát Marcos Carámbula, který se snažil spolu s Martínezem a Rubiem vytvořit třetí alternativu k Mujicovi a Astorimu.

V případě *Partido Colorado* se interní prezidentské volby účastnilo hned šest uchazečů o prezidentskou kandidaturu. Jasným náskokem zvítězil Pedro Bordaberry, syn bývalého prezidenta a diktátora Juana Marí Bordaberryho, jež získal ve volbách 71,20 % hlasů. Druhým byl navzdory všem průzkumům¹¹ José Amorín Batlle za uskupení Lista 15 se ziskem 14,79 % hlasů. Posledním kandidátem se ziskem přes deset procent hlasů se stal Luis Hierro López, bývalý viceprezident vlády Jorgeho Batlle. Daniel Lamas, Pedro Etchegaray a Eisenhower Cardoso nepřekročili ani jednoprocenní hranici hlasů.

Ostatní strany postavily do voleb vždy po jednom kandidátovi, tak aby naplnily ústavní nařízení ovšem bez větších politických ambicí. Za *Partido independiente* kandidoval stranický lídr Pablo Mieres, za *Asamblea popular* Raúl Rodríguez Leles de Silva, trockistické hnutí *Partido de los trabajadores* postavilo do voleb Rafaela Fernández a v neposlední řadě se voleb účastnil Mario Rossi Garretano nominovaný levicovým uskupením *Comisiones unitarias antiimperialistas* (CEU 2009).

Při celkovém srovnání můžeme vidět, že nejméně soutěživé volby, z případů, kde bylo více nominantů než jeden, byly u *Partido Colorado*, kde Pedro Bordaberry vyhrál s náskokem více než 50 % hlasů, což můžeme považovat za hegemonického kandidáta, tedy nikdo jiný neměl reálnou šanci na výhru. Zatímco u dalších dvou stran je vidět podstatně vyváženější soutěživost, kdy rozdíl mezi prvníma dvěma nepřesáhl 15 % hlasů. Na tomto případě voleb se potvrzuje třetí hypotéza, kdy větší volební soutěživost nalezneme ve větších nebo politicky silnějších stranách. Dvě politicky nejsilnější uskupení nabízí největší soutěživost, která postupně klesá s politickou silou. *Partido Colorado* jakožto nejmenší/nejslabší

¹¹ Celkově ve 23 z 27 průzkumů veřejného mínění se na druhém místě pohyboval Luis Hierro López (Bottinelli 2009).

parlamentní strana nabízí zároveň nejmenší volební soutěž, přičemž neparlamentní subjekty nenabízí dokonce žádnou úroveň soutěživosti, kdy postavili na své listiny jediného pre-kandidáta.

4.2.2 Primární volby 2014

Interní volby v roce 2014 se konaly netradičně již 27. dubna, a to kvůli události mistrovství světa ve fotbale pořádaném Brazílií v červnu téhož roku. Volby byly již tradičně doprovázeny nízkou účastí (37,27 %), která se od prvních voleb v roce 1999 (53,7 %) po zavedení ústavní reformy konstantně snižuje (CEU 2014). Stejně tak jako tomu bylo ve volbách v minulých letech největší pozornosti se dostávalo třem hlavním parlamentním silám, konkrétně *Frente Amplio*, *Partido Nacional* a *Partido Colorado*.

Mezi největší favority interních voleb strany *Frente Amplio* patřil bezesporu bývalý prezident Tabaré Vázquez, který svou kandidaturu potvrdil drtivou výhrou nad jedinou protivnicí Constanzou Moreirou v poměru 81,98 % ku 17,85 % hlasů (CEU 2014). Samotná nominace jediné protikandidátky Vázquezovi byla jednoznačným strategickým tahem a potvrzením jeho silné podpory napříč voliči.

Partido Nacional přišla se stejnými pre-kandidáty jako ve volbách v roce 2009, tedy Luisem Alberto Lacallem a Jorgem Larrañagou doplněnými o Alfreda Oliúho a Álvara Germana. Stejně jako v minulých volbách se odehrál souboj o prezidentskou kandidaturu mezi Lacallem a Larrañagou, jež byl tento rok o něco těsnější, a to pouhých 8,97 % hlasů ve prospěch Lacalleho (CEU 2014).

Ani interní volby *Partido Colorado* nepřinesly žádné větší změny a o prezidentskou kandidaturu se ucházeli Pedro Bordaberry, José Amorín Batlle a Manuel Flores Silva. Syn bývalého diktátora a prezidenta Pedro Bordaberry získal opět více než 70 % hlasů a potvrdil tak svou pozici uvnitř strany, kdy druhý za ním José Amorín Batlle si od minulých voleb polepšil a získal 25,92 % (CEU 2014).

Další strany registrovaly pouze jednočlenné kandidátní listiny, kdy za *Partido Independiente* to byl Pablo Mieres, za *Unidad Popular* historik Gonzalo Abella, levicová Partido de los trabajadores nominovala opět Rafaela Fernández a *Partido ecologista radical intransigente* (PERI) nominovala Césara Vegu (CEU 2014).

Podoba těchto primárních voleb byla dozajista ovlivněna přítomností exprezidenta Vázqueze, jehož vítězství bylo téměř formalitou. Pokud bychom na tento případ aplikovali teorii vládnoucího bonusu, pak by se potvrdila hypotéza číslo čtyři, kdy přítomnost vládnoucího prezidenta (v tomto případě odstoupeného na jedno volební období, jelikož zákon nepovoluje konsekutivní zvolení) mu dodává automaticky pár procent hlasů navíc před svými protivníky. Dalším zajímavým jevem je mírné zvýšení volební soutěživosti u *Partido Colorado*, které také zvýšilo svou parlamentní sílu ve volbách v roce 2009. Na závěr lze konstatovat, že přítomnost vládnoucího se zdá mít silnější efekt na úroveň soutěživosti, než velikost/parlamentní síla strany, avšak pro potvrzení této hypotézy není dostatek případů.

Případ Uruguaye celkově poukazuje na to, že přítomnost incumbenta (Tabaré Vázquez) jednoznačně snížila vnitrostranickou soutěživost u *Frente Amplio*. Opakovaně nízká úroveň soutěživosti pak byla pozorována u Partido Colorado, dokonce i o jedno volební období před pozorovaným obdobím, kdy Guillermo Stirling zvítězil rozdílem 84,2 % (LaRed21 2004). V tomto období, ale *Partido Colorado* bylo druhou nejsilnější stranou parlamentu, což vyvrací závěry nastíněné výše o hypotéze velikosti strany. U *Partido Colorado* můžeme dále pozorovat stále se opakující pořadí prekandidátů, Pedro Bordaberry a José Amorín Batlle, kteří získávají pravidelně více hlasů než noví uchazeči o prezidentskou kandidaturu uvnitř strany. V průběhu času průměrná hodnota soutěživosti stoupla z 27,72 % na 40,26 %, tento posun je způsoben především vítězstvím Tabaré Vázqueze vysokým rozdílem.

4.3 Chile

První otevřené prezidentské primární volby se v Chile konaly v roce 1999. Do té doby bylo využíváno spíše exkluzivních procesů, jako jsou stranické sjezdy, uzavřené primární volby a kolegium strany. V roce 1999 však přišla aliance stran *La Concentración* s otevřenými primárními volbami pro výběr prezidentského kandidáta, kde mohli hlasovat všichni příznivci strany zapsaní v registru a dále všichni občané, kteří nebyli zapsaní v registru žádné jiné strany (Gelber 2014). *La Concentración* se dokonce snažila uzákonit otevřené primární volby jako jediný volební nástroj pro výběr prezidentských kandidátů, to však bylo shledáno protiústavním (Gelber 2014). V roce 2006 došla prezidentka Michelle Bachelet k závěru, že je ke zlepšení interní stranické demokracie zapotřebí otevřené primární volby uzákonit. Dále by tento typ výběru prezidentských kandidátů dle prezidentky jednoznačně zredukoval počet prezidentských kandidátů a zvýšil jejich kvalitu (Fontaine, Larroulet a spol. 2008). Změna přišla v roce 2009, kdy po nepovedených stranických nominacích, kdy žádný z nominovaných nepřijal kandidaturu, byly politické strany nuceny uspořádat primární otevřené volby. Do tohoto systému se vložila pojistka, která znamenala, že pokud určitý pre-kandidát vyhraje v nějakém regionu¹² o více než 20 % hlasů, stává se definitivním vítězem a nemusí se pořádat volby v ostatních regionech. Konečně v roce 2012 se schválil zákon *Ley de primarias* číslo 20.640, jež ustanovuje možnost nikoli však povinnost politických stran pořádat primární volby. Dále dává stranám možnost výběru, jak bude proces primárních voleb vypadat, zda bude moci hlasovat inkluzivní selektorát či nikoliv. Ovšem pokud si strany vyberou možnost primární volby pořádat, musí se tak dít dle výše uvedeného zákona a to pod dohledem *Servicio Electoral Chileno* a výsledky jsou zavazující (Freidenberg 2014: 14).

¹² Primární volby stejně jako v USA například probíhaly postupně po jednotlivých státech, respektive departamentech (Gelber 2014: 14).

4.3.1 Primární volby 2009

V roce 2009 uspořádaly hned dva politické subjekty primární volby. Konkrétně subjekt *Concentración*, jež byl složen především levicovými, středo-levicovými a středovými stranami jako jsou *Demócrata Cristiano* (DC), *Por la Democracia* (PPD), *Radical Socialdemócrata* (PRSD) a *Partido Socialista* (PS). Dalším bylo politické uskupení nazvané *Juntos Podemos Más*, které shromažďovalo levicové strany *Partido Comunista de Chile* (PCCH), *Partido Humanista* (PH) a *Izquierda Cristiana* (IC). Oba dva subjekty se rozhodly uspořádat otevřené primární volby, tedy volit v nich mohli voliči bez rozdílu.

Blok *Coalición por el Cambio* původně avizoval vypsání otevřených primárních voleb, avšak jednotliví uchazeči o post kandidátů své nominace stahovali po zveřejnění prvních volebních průzkumů, kde dominoval Sebastián Piñera Echenique za *Renovación Nacional* (RN). Piñera se tak stal jediným prezidentským kandidátem za blok *Coalición por el Cambio* (La Nación 2009).

O post prezidentského kandidáta se v alianci *Concentración* ucházeli bývalý prezident Chile v letech 1994 až 2000 Eduardo Frei Ruiz-Tagle za PDC a José Antonio Gómez Urrutia za PRDS. Eduardo Frei vyhrál s 64,91% hlasy, což bylo o 29,82% hlasů více než jeho protivník (Primarias Concentración 2009).

Podobná situace nastala u aliance *Juntos Podemos Más*, kde se 77,57% hlasy zvítězil Jorge Arrate Mac Niven za *Komunistickou stranu* proti Tomáši Hirsch Goldschmidtovi z PH, který obdržel 22,43% hlasů (El Mercurio 2009).

Zde můžeme pozorovat, jak u parlamentně menšího subjektu *Juntos Podemos Más* je viditelně menší úroveň soutěživosti než v případě větší aliance *Concentración*. Ovšem ani u *Concentración* nebyly interní volby nijak soutěživé.

4.3.2 Primární volby 2013

V tomto volebním roce uspořádaly primární volby také pouze dva politické subjekty za cílem vybrat prezidentské kandidáty. Jedním z nich byla středo-pravicová *Alianza* zastřešující strany *Unión Demócrata Independiente* (UDI) a *Renovación Nacional* (RN). Proti sobě se tak postavili Pablo Longueira Montes za UDI a Andrés Allamand Zavala za RN. Pablo Longueira nahradil v posledních dnech před odevzdáním kandidátek Laurence Golbornea nasazeným stranou UDI, který se vzdal kandidatury kvůli údajným finančním podvodům za dobu, kdy byl ministrem ve vládě Sebastiána Piñery (Ríos 2013). Pablo Longueira primární volby vyhrál s pouhým náskokem 2,74% hlasů, což mohlo být také odrazem této výměny (TRICEL 2013).

Druhým politickým subjektem pořádajícím primární prezidentské volby byla *Nueva Mayoría* zastřešující levicové strany. Hlavní kandidátkou byla bývalá prezidentka Michelle Bachelet Jeria za *Partido Socialista*, proti které se postavili hned tři uchazeči o prezidentskou kandidaturu, Andrés Velasco Brañes jako nestraník, Claudio Orrego Larrín, který vyhrál interní volby *Partido Demócrata Cristiano* a José Antonio Gómez Urrutia za PRDS (El Mercurio 2013). Dle všech očekávání Michelle Bachelet zvítězila značným rozdílem se ziskem 73,07% hlasů, přičemž druhý v pořadí Andrés Velasco obdržel pouze 13,01% hlasů (TRICEL 2013).

V tomto případě jsou zajímavé hned dva faktory, velmi nízká úroveň soutěživosti za přítomnosti znovu kandidující prezidentky Bacheletové a naopak velmi vyrovnaná soutěž u uskupení *Alianza* při absenci Sebastiána Piñery. Zde lze jednoznačně pozorovat bonus vládnoucího, kdy primární volby sloužily pouze jako příprava na prezidentskou volební kampaň pro Michelle Bachelet. Faktor, zda byla strana v opozici či nikoliv, je zde uzpůsoben zákazu konsekutivního znovuzvolení, tedy lze pozorovat, že vládnoucí *Alianza* dosáhla více soutěživých interních voleb než opoziční *Nueva Mayoría*.

4.3.3 Primární volby 2017

V posledních prezidentských primárních volbách přihlásila své kandidátní listiny pouze dvě politická uskupení, přičemž vládní uskupení *Nueva Mayoría* prezidentky Bachelet mezi nimi nebylo, jelikož se jednotlivé strany nedokázaly dohodnout nad jednotnou kandidátní listinou a tak došlo k rozdělení na dvě skupiny, kdy každá ze skupin přišla s jedním prezidentským kandidátem (La Tercera 2017).

Výběr prezidentského kandidáta pomocí primárních voleb však proběhl ve formaci *Chile Vamos*, jichž se účastnili hned tři pre-kandidáti v čele s bývalým prezidentem Sebastiánem Piñerou, který dle všech očekávání zvítězil s 58,36 % hlasů. Jeho hlavním soupeřem byl Felipe Kast Sommerhoff (15,40 %) (SERVEL 2017).

Dalším uskupením, které pro výběr prezidentského kandidáta využilo primárních voleb, bylo *Frente Amplio* skládající se především ze stran *Revolución Democrática*, *Partido Humanista*, *Partido Liberal*, *Partido Ecologista Verde*, *Poder Ciudadano* a *Partido Igualdad*. Zde vyhrála Beatriz Sánchez, nezávislá kandidátka, nad Alberto Mayolem rozdílem 67,56 % ku 32,44 % (SERVEL 2017).

Na rozdíl od předchozích primárních voleb se zde přítomnost znovu kandidujícího, tedy Sebastián Piñery, natolik neprojevila na úrovni soutěživosti jako v případě Michelle Bachelet, ale i přesto byly interní volby Chile Vamos velmi nesoutěživé. O něco méně nesoutěživé byly u Frente Amplio, ovšem ani zde nelze pozorovat vyrovnanou soutěž a to i přesto, že je strana výrazně menší/slabší a opoziční. Formace *Nueva Mayoría* nebyla schopna bez Michelle Bachelet dát dohromady jednotnou kandidátní listinu, což do jisté míry poukazuje na značnou vnitřní nesourodost, tudíž vysokou politickou soutěž. Je to obdobný scénář jako u formace *Alianza* v primárních volbách v roce 2013, kdy se ocitla bez Sebastiana Piñera kvůli nemožnosti jeho znovuzvolení. V tomto období můžeme pozorovat velmi vyrovnanou politickou soutěž uvnitř uskupení.

Celkově je případ Chile, stejně jako Uruguaye, charakterizován především přítomností/nepřítomností vládnoucích v konaných primárních volbách. Je jasně vidět, jak při absenci kandidatury Piñery či Bachelet koalice ztrácí „známou tvář“ a vnitřní soutěž je natolik vyrovnaná, že může vést až k úplnému rozpadu uskupení, jako tomu bylo v případě *Nueva Mayoría* v roce 2017. Pokud porovnáme soutěživost v čase, pak v průměru byly nejméně soutěživé primární volby v roce 2009. V letech 2013 a 2017 dosahovala průměrná hodnota soutěživosti lehce nad 30 %. V případě voleb z roku 2013 je však údaj značně zkreslen vysokou výhrou Michelle Bachelet (rozdíl 59,99 %), jelikož hodnota soutěživosti u subjektu *Alianza* byla velmi nízká (2,74 %).

4.4 Panama

Od demokratizace Panamy můžeme pozorovat postupné zavádění primárních voleb pro volbu prezidenta. První změna přichází v roce 1997, kdy vešel v platnost zákon číslo 22 a zavedl povinnost konání primárních uzavřených voleb pro politické strany. Volby byly financovány státem a uchazeči museli být vždy členy té strany, o jejíž kandidaturu se ucházejí. To se ovšem mění v roce 2002, kdy se povinnost konat primární volby ze zákona odstraňuje, přičemž v roce 2006 dochází ke konečné úpravě, jež (znovu) stanoví povinnost pořádat primární volby pro strany, jež se chtějí účastnit soutěže o prezidentský úřad. Podoba samotného procesu zůstává na politických stranách samotných. Zároveň se vrátil paragraf týkající se tajné volby, který byl zrušen v roce 2002, tak aby nedocházelo ke zbytečným tlakům jak uvnitř strany, tak mezi příznivci strany (Freidenberg 2009: 26).

4.4.1 Primární volby 2008

V tomto předvolební roce se konaly primární volby ve třech nejsilnějších panamských politických subjektech, přičemž *Cambio*

Democrático prezentovalo jako jediného pre-kandidáta Ricarda Martinelliho.

Primárních voleb *Partido Panameñista* se účastnilo hned sedm pre-kandidátů. Z tohoto souboje vyšel vítězně Juan Carlos Varela (54,58 %), jako druhý skončil Alberto Vallarino (35,27 %). Strana se nakonec přiklonila a podpořila ve všeobecných volbách kandidáta *Cambio Democrático* Ricarda Martinelliho a Varela tak kandidoval pouze na post viceprezidenta (EleccionesCD 2009).

Partido Revolucionario Democrático postavilo do boje o prezidentskou kandidaturu tři uchazeče, z nichž nejúspěšnější byla Balbina Herrera, kdy s 48,05 % hlasy porazila starostu hlavního města Panamy Juana Carlose Navarru (43 %). Balbina Herrera následně získala podporu *Partido Popular* a *Partido Liberal* (TEP 2009).

Velmi vyrovnaná soutěž byla k vidění u PRD, která byla zároveň v tuto dobu poměrně silnou parlamentní a vládnoucí stranou. Zatímco u panameňistů byla úroveň soutěživosti vcelku nízká.

4.4.2 Primární volby 2014

Výběr prezidentského kandidáta pomocí primárních voleb proběhl ve čtyřech politických uskupeních. Největší možný rozdíl ve výsledcích bylo možné pozorovat u *Partido Panameñista*, kdy Juan Carlos Varela porazil Mireyu Moscoso o neuvěřitelných 98 % hlasů (Crítica 2014).

Obdobně tomu bylo u *Partido Revolucionario Democrático*, kde největší favorit Juan Carlos Navarro vyhrál rozdílem 92,22 % hlasů nad druhým Juanem Carlosem Arosemenou, jež získal pouhých 2,31 % hlasů (Vega 2013).

O něco soutěživější byly interní volby u *Cambio Democrático*, které vyhrál ekonom a podnikatel José Domingo Arias, když obdržel 67,7 % hlasů. Druhým se stal právník Rómulo Roux s 27,4 % hlasy (Barraghán a Ruh 2014: 17).

V nově vzniklé levicové *Frente Amplio por la Democracia* zvítězil Genaro López, kdy se 71,5 % hlasy porazil druhého Celia Guerru (25,8 %). Tyto interní volby byly poznamenány velmi nízkou účastí (8 %) (Hora Cero 2013).

Tyto volby se vyznačovaly velmi nízkou, respektive žádnou úrovní soutěživosti, kdy jak Juan Carlos Varela, tak Juan Carlos Navarra zvítězili rozdílem přes 90 % hlasů. O něco více soutěživé byly volby nově vzniklého subjektu *Frente Amplio*, avšak ani zde nelze pozorovat vyrovnanou soutěž.

4.4.3 Primární volby 2018

Primární volby, jako způsob výběru prezidentských kandidátů pro rok 2019 využilo hned pět politických subjektů, *Cambio Democrático*, *Partido Revolucionario Democrático*, *Alianza*, *Frente Amplio por la Democracia* a *Partido Panameñista*.

Největší souboj o prezidentskou kandidaturu bylo možné pozorovat u poslední zmíněné strany, kde se utkalo o hlasy hned deset uchazečů, přičemž nejúspěšnějším se stal José Isabel Blandón s 56,86 % hlasů. Druhý skončil Mario Etchelecu s 37,97 % hlasů (Aparicio 2018).

Jednoznačnější průběh můžeme pozorovat u uskupení *Alianza* a *Frente Amplio*, kde vítězové obdrželi oba přes 90 % hlasů, konkrétně José Domingo Arias 93,05 % (*Alianza*) a Saúl Méndez 91,24 % (*Frente Amplio*). Kromě jiného v obou případech můžeme sledovat velmi nízkou voličskou účast (Perea 2018).

Neuvěřitelných 17 uchazečů o prezidentskou kandidaturu bylo zaznamenáno v interních volbách strany PRD. Vítězem se stal Laurentino “Nito” Cortizo Cohen, který získal 66,2 % hlasů oproti druhé Zulay Doriguezové s 20,9 % hlasy. Jako třetí skončil bývalý prezident Panamy v letech 1994 až 1999 Ernesto Pérez Balladares, jež získal pouhých 7,6 procent (Gordón 2018).

Do interních voleb uskupení *Cambio Democrático* se přihlásil také nemalý počet pre-kandidátů, a to dohromady 12, ovšem pouze šest z nich

doložilo potřebné náležitosti a mohlo se interních voleb účastnit. Ničím překvapujícím bylo vítězství Rómula Rouxe s 69,2 % hlasů nad druhým José Raúlem Mulinem (29,1 %) (González a Molina 2018).

Vysoký počet pre-kandidátů a velmi nízká volební soutěživost, která se v průměru pohybovala okolo 47 %, ve zkratce charakterizuje tyto primární volby. Ačkoliv se situace v *Partido Panameñista* a PRD změnila a soutěživost zde byla vyrovnanější než v minulých volbách, stejně se nejednalo o nijak vyrovnanou soutěž.

V případě panamských primárních voleb je zajímavé pozorovat procentuální zisky jednotlivých pre-kandidátů v čase. Například Juan Carlos Varela v roce 2008 vyhrál se ziskem 54,58 % a toto číslo vylepšil v roce 2014 na 99,1 % hlasů. Podobný postup byl k vidění u Juana Carlose Navarry, který v roce 2008 skončil druhý se ziskem 43 % hlasů, přičemž v následujících volbách vyhrál s 92,22 % hlasů. Dále José Domingo Arias zaznamenal nárůst hlasů v průběhu let, ze 67,7 % v roce 2014 na 93,05 % v roce 2018. V neposlední řadě to byl Rómulo Roux, jež v roce 2014 skončil druhý s 27,4 % hlasy, aby v následujících volbách zvítězil s 69,2 % hlasy. Tyto případy naznačují, že se volební soutěž výrazně zhoršuje v případech, kdy se voleb účastní již známí političtí aktéři, ať už úspěšní či neúspěšní v minulých primárních volbách.

4.5 Kostarika

V Kostarice se pro primární volby vžil pojem „*Convención nacional*” (Národní konvent), jež znamená stranický proces výběru prezidentských kandidátů, kdy samy strany rozhodují o jeho podobě. Systém přišel v účinnost již v roce 1949, kdy byl ukotven jak v ústavě tak byl modifikován i volebním zákonem (Oconitrillo 2004: 126). Byl nastaven jako povinný pro všechny politické strany, přičemž se nemusel odehrávat souběžně ani neurčoval přesnou podobu. Najdeme zde však výjimku,

konkrétně primární volby v roce 2009, které byly nepovinného charakteru. To bylo zapříčiněno reformou volebního zákona, který byl v platnosti až do roku 2013, tedy dalších primárních voleb (TSECR 2012). Po roce 2013 se kostarické strany vrátily zpět k povinným primárním volbám, avšak nový volební zákon ve svém znění neuvádí jejich přesnou podobu. Například ale Flavia Freidenberg považuje kostarické primární volby od roku 2013, jako pro strany povinné, i když sama naráží na neúplnost znění volebního zákona (Freidenberg 2014: 10). Ve své práci dokonce uvádí, že se v Kostarice dle legislativy usadily národní konventy jako jediný způsob výběru kandidátů, kdy je na samotných politických stranách, zda budou tyto volby otevřené či nikoliv, a datum, kdy se budou odehrávat. Všechny výsledky ale musí být ratifikovány u Nejvyššího volebního tribunálu.

4.5.1 Primární volby 2009

V roce 2009 tedy proběhly pro strany nepovinné primární volby dvou nejsilnějších politických uskupení v zemi, *Partido Acción Ciudadana* (PAC) a *Partido Liberación Nacional* (PLN). V obou případech se jednalo o uzavřené primární volby.

Na konventu strany PLN se utkali o post prezidentského kandidáta tři uchazeči. Favoritkou byla Laura Chinchilla Miranda proti které se postavili Johny Araya Monge a Fernando Berocal Soto. Chinchilla potvrdila svou roli a se ziskem 55,51 % hlasů zvítězila. Druhý v pořadí Araya Monge obdržel 41,6 % a Berocal Soto získal 2,98 % (Sequeira 2009). Velikost strany v tomto období činila 36,5 % a soutěživost 14 %.

Druhým politickým uskupením vybírající prezidentského kandidáta skrze primární volby byla strana PAC. Zde se proti sobě postavili, mnohonásobně neúspěšný prezidentský kandidát a lídr strany Ottón Solís Fallas, politička Epsy Alejandra Campbell Barr a diplomat Román Macaya Hayes. Jednoznačným rozdílem 53 % hlasů zvítězil Ottón Solís (La Prensa Libre 2009). Velikost strany v tomto období byla 25,3 % hlasů, které strana obdržela v předchozích parlamentních volbách.

4.5.2 Primární volby 2013

Pouze dvě politické strany využily procesu uzavřených národních konventů pro výběr prezidentských kandidátů, *Partido Acción Ciudadana* (PAC) a *Partido Unidad Social Cristiana* (PUSC). Ostatní politické strany navrhly pouze po jednom prezidentském kandidátovi.

V případě PAC, nejsilnější opoziční strany, to byl velmi těsný souboj mezi Luisem Guillermem Solísem a Juanem Carlosem Méndozou, z něhož první jmenovaný vyšel vítězně pouze o 0,49 % hlasů. Třetí skončila Epsy Campbell Barr, jejíž zisk 25,10 % hlasů jen dokazuje jak těsné tyto primární volby byly. Strana zvolila uzavřený proces výběru, v němž pouze registrovaní příznivci strany měli právo volit (Sequeira 2013). V tomto období můžeme velikost strany vyjádřit jako 17,6 %.

Proti tomu u *Partido Unidad Social Cristiana* byl výsledek voleb o poznání jasnějším, kdy ze dvou pre-kandidátů ten první Rodolfo Hernández Gómez obdržel 77 % hlasů a druhý Rodolfo Piza Rocaford pouze 23 % hlasů (Oviedo 2013). PUSC byla v tomto období nejmenší politickou silou s 8,2 % hlasy obdrženy v parlamentních volbách.

4.5.3 Primární volby 2017

Pro prezidentské volby konané v roce 2018 použily pro výběr kandidátů procesu uzavřených národních konvencí čtyři politické strany.

Své již třetí primární volby uspořádala *Partido Acción Ciudadana*, ve kterých se utkali o post prezidentského kandidáta dva zástupci vnitrostranických hnutí. I v tomto roce se jednalo o překvapivě vyrovnaný souboj, kdy Carlos Alvarado Quesada (*Progresismo, Movimiento Esperanza*) porazil Welmera Ramos Gonzálese (*Amanecer, Germinal*) o pouhých 14 % hlasů (Teletica 2017).

Těsný souboj proběhl také v interních volbách levicové *Partido Liberación Nacional*, kde se o prezidentskou kandidaturu utkali čtyři

uchazeči. Mezi hlavní favority patřili bývalý prezident Kostariky José María Figueres Olsen a prezident Legislativního shromáždění Antonio Álvarez Desanti. O pouhých 8,73 % hlasů zvítězil Desanti nad Figueresem a zároveň překonal hranici 40 % hlasů, tudíž nebylo potřeba vypsání druhého kola tak, jak to stojí ve stranických stanovách (Arrieta 2017).

Už ne tak vyrovnaný výsledek bylo možné sledovat u primárních voleb *Movimiento Libertario*, zároveň to byl historicky první stranický konvent pro výběr prezidentského kandidáta. Voleb se účastnili dva pre-kandidáti, přičemž pro vítězného Ottu Guevara Gutha (59,49 %) to byla již pátá prezidentská kandidatura v řadě. Druhá skončila Natalia Díaz Quintan se 40,51 % hlasy (Romero 2017).

Největším rozdílem pak skončily interní volby u PUSC, kde Rodolfo Piza Rocafort zvítězil v poměru 73,10 % ku 26,90 % nad Rafaellem Ortiz Fábregou (Cambronero 2017).

Ve výše zmíněných primárních volbách bylo možné pozorovat velmi těsné výsledky u PAC, kdy se jednalo v obou případech o velmi vyrovnanou politickou soutěž, v níž měli nejméně dva kandidáti stejně velké šance na výhru. Těsný souboj byl také k vidění u PLN. Za to interní volby PUSC se konaly v obou případech v podobném duchu, kdy se rozdíl mezi prvním a druhým pre-kandidátem pohyboval okolo 50 % hlasů. Zajímavá jsou také data PAC, kdy se volební soutěživost výrazně zvýšila, až když nekandidoval stranický lídr Ottón Solís. Na těchto příkladech lze demonstrovat hypotézu o velikosti strany, kdy PUSC jakožto strana dosahující v průměru 9 % hlasů v parlamentních volbách dosahuje nejnižší úrovně soutěživosti ze všech stran. Na druhé straně PAC s průměrným ziskem 20 % hlasů v parlamentních volbách vykazuje podstatně více soutěživé volby. Zároveň můžeme pozorovat vyšší průměrnou hodnotu soutěživosti (33,5 %) u nepovinných voleb v roce 2009, zatímco v případech povinných primárních voleb v letech 2013 (27 %) a 2017 (21,48 %) pozorujeme nižší průměrné hodnoty. Hodnota soutěživosti se tedy snižuje jednak postupem času, ale

také při změně z povinných primárních voleb na nepovinné. Toto zjištění potvrzuje výše stanovenou hypotézu, že případy povinných primárních voleb budou více soutěživé než případy nepovinných primárních voleb (H2).

4.6 Komparativní srovnání případů

Pokud se podíváme na přímé srovnání výše uvedených případových studií pak zjistíme, že variací případů je velké množství. Například pokud bychom chtěli srovnat úroveň soutěživosti napříč případy pomocí průměrných naměřených hodnot, pak nemůžeme pozorovat žádný viditelný trend. Nejmenší průměrné hodnoty soutěživosti nalezneme u případu Kostariky (25,9 %), tedy u povinných uzavřených primárních voleb, ale zároveň ve stejné kategorii voleb pozorujeme případ Panamy s největší naměřenou průměrnou hodnotou (50,5 %) rozdílu mezi prvním a druhým. Sobě podobné průměrné hodnoty soutěživosti naměříme u případů s otevřenými primárními volbami, tedy v Argentině (37,3 %) , Uruguayi (33,9 %) a Chile (35,8 %).

Při porovnání případů, kde jsou povinné primární volby s případy nepovinných primárních voleb, pak nepozorujeme výrazný rozdíl v průměrných hodnotách soutěživosti. To může být způsobeno tím, že malé strany jsou nuceny uspořádat procesy výběru kandidátů, ale zároveň musí překročit určitou procentuální hranici získaných hlasů, aby se mohly účastnit všeobecných voleb¹³. Malé strany tak raději jmenují pouze jediného pre-kandidáta tak, aby splnily podmínky stanovené zákonem a zároveň aby maximalizovaly zisk. Tudíž povinnost konat primární volby tlačí menší strany vzdát se vnitrostranické soutěže. V případě nepovinných primárních voleb naopak malé strany raději zvolí jiný selektivní proces, který mohou více ovlivnit, než primární volby.

¹³ Například v Argentině, kde musí kandidát obdržet více než 1,5 % hlasů ze všech platných hlasů odevzdaných všem kandidátům (Atela 2014: 35).

Dalším zajímavým pozorováním může být volební zisk kandidátů, kteří opakovaně působí na stranických kandidátkách. Na případech Uruguaye, Panamy a Kostariky můžeme vidět rostoucí tendenci zisku hlasů u těchto pre-kandidátů. Ve dvou případech, Juan Carlos Navaro a Rómulo Roux, tito kandidáti dokonce postoupili z druhého místa na první místo a vybojovali si tak prezidentskou kandidaturu. Přítomnost takových kandidátů poměrně zvyšuje hodnotu soutěživosti, respektive s jejich druhým pokusem o zisk prezidentské kandidatury, vzrostl rozdíl mezi prvním a druhým ve volbách. Příkladem potvrzujícím toto pozorování můžou být primární volby v Kostarice v roce 2013 u strany PAC, kdy byl rozdíl mezi prvním a druhým uchazečem o prezidentskou kandidaturu pouhých 0,49 % hlasů, přičemž volby předtím zde vyhrál Ottón Solís rozdílem přes 50 % hlasů, který kandidoval na prezidenta již v letech 2002 a 2006. Tento efekt značně připomíná efekt přítomnosti vládnoucího, kdy zkrátka aktéři objevující se pravidelně na stranických kandidátkách navyšují svůj zisk nad nováčky na kandidátce.

Samotný efekt přítomnosti vládnoucího je vidět na případech Chile a Uruguaye, kdy se hodnota soutěživosti výrazně zvýšila a to především při porovnání v čase u jednotlivých stran. Velmi častým jevem je stahování kandidatur ostatních uchazečů v případech, kdy znovukandiduje vládnoucí/ bývalý prezident a jeho preference v anketách veřejného mínění stoupají.

Závěr

Práce se soustředila na výzkumný problém prezidentských primárních voleb v zemích Latinské Ameriky. Primární volby se stávají od takzvané třetí demokratizační vlny stále více používaným nástrojem pro výběr prezidentských kandidátů. V průběhu let si jednotlivé státy osvojily rozdílné podoby pro selekci prezidentských kandidátů. Zatímco v některých státech zůstaly prezidentské primární volby bez povšimnutí (Brazílie, Guatemala, Nikaragua), jinde se podařilo tento mechanismus zakomponovat do volebního procesu (Argentina, Uruguay). Proces primárních voleb tedy může nabírat mnoha podob, které jsou podrobněji popsány v první kapitole práce. Jedním z uváděných důvodů pro zavedení primárních voleb je snaha o zvýšení důvěry občanů v politické strany. Dalším důvodem je zvýšení interní soutěže a tím zvýšení tlaku na kandidáty. Samotná volná politická soutěž je základním kamenem každé demokracie, tudíž její výzkum je velmi důležitý. Hlavním cílem práce tak bylo pomocí mnohonásobné lineární regrese analyzovat možný vliv zkoumaných faktorů na podobu vnitrostranické soutěže při prezidentských primárních volbách.

Mezi zkoumané faktory patří již výše zmiňovaná podoba primárních voleb. Konkrétně byly zkoumány dvě specifické charakteristiky, otevřenost/uzavřenost a povinnost/nepovinnost primárních voleb. Dále se práce soustředila na velikost strany, v níž se primární volby odehrávaly a na přítomnost/nepřítomnost vládnoucího. V neposlední řadě byly zahrnuty faktory týkající se ideologie stran, respektive zda-li můžeme pozorovat vyrovnanější politickou soutěž u pravicových či levicových stran a parlamentní pozice strany, tedy zda se pohybuje v opozici nebo je stranou vládní. Všechny faktory vycházely z teoretických konceptů probraných taktéž v první kapitole práce.

Před samotnou regresní analýzou byl vytvořen soubor dat obsahující hodnoty všech výše zmíněných faktorů, včetně hodnoty soutěživosti. Jednotkou výzkumu byly primární volby jednotlivých politických stran, které proběhly na národní úrovni v období mezi roky 2009 a 2019. Každý

případ se tak skládal z hodnot nezávisle proměnných (otevřenost primárních voleb, povinnost primárních voleb, velikost strany, přítomnost vládnoucího, ideologie strany, parlamentní pozice strany) a závisle proměnné (soutěživost). Data byla využita v regresním modelu, jehož výsledky pomohly ke zodpovězení hypotéz stanovených v první kapitole práce.

První hypotéza předpokládala, že otevřené primární volby budou vytvářet méně soutěživé prostředí, než uzavřené primární volby. Tuto hypotézu se nepodařilo dle výsledků regresních modelů potvrdit. Již naměřená průměrná data soutěživosti v obou případech vykazovala vyšší průměrnou hodnotu soutěživosti u případů uzavřených primárních voleb, tedy fakt, že uzavřené primární volby byly v celkovém pohledu méně soutěživé než otevřené primární volby. Možným vysvětlením může být v případě uzavřených primárních voleb participace pouze příznivců strany, tudíž extrémně vyhraněných voličů.

Druhá hypotéza přicházela s předpokladem, kdy povinné primární volby ukotvené v legislativě budou více soutěživé než nepovinné primární volby. Ani tuto hypotézu regresní model nepotvrdil, ale naopak navrhl opačný vztah. S minimální statistickou významností předpověděl snížení hodnoty soutěživosti při zvýšení případů nepovinných primárních voleb. Navrhovaným vysvětlením může být fakt, že strany jsou nuceny k účasti v primárních volbách, ale zároveň chtějí mít výběr svého prezidentského kandidáta pod kontrolou, proto raději nasadí proti internímu favoritovi slabšího protikandidáta. Zatímco v případech, kde jsou primární volby nepovinné avšak strany si je i přesto vyberou jako mechanismus pro výběr prezidentského kandidáta lze předpokládat, že taková strana usiluje opravdu o výběr toho „nejlepšího z nejlepších“.

Třetí hypotéza se týkala velikosti stran a předpokládala vyšší vnitrostraničskou soutěž ve větších politických stranách než v těch menších. Zde regresní model B předpověděl vztah potvrzující tuto hypotézu avšak tento vztah nebyl podpořen dostatečnou statistickou významností, tudíž jeho výsledky nelze považovat za potvrzení hypotézy. Již při korelační analýze

bylo možné pozorovat velký rozptyl hodnot velikosti dat, což může být jedním z důvodů proč nebyla tato hypotéza potvrzena.

Čtvrtá hypotéza předpokládala méně soutěživé prostředí v takových primárních volbách, kterých se účastní vládnoucí prezident. Později bylo toto pozorování rozšířeno na bývalé prezidenty, kteří odstoupili na jedno funkční období kvůli nemožnosti konsekutivního znovuzvolení. Tato hypotéza byla regresním modelem B potvrzena. Možný vztah byl potvrzen také relativní statistickou významností. Tento efekt byl také blíže pozorován u případových studií Chile a Uruguaye. Jedná se tedy o fenomén, který se objevuje jak u všeobecných prezidentských voleb tak u voleb primárních.

Na závěr je potřeba konstatovat, že výsledky výzkumu mohou být do jisté míry zkresleny, především kvůli operacionalizaci proměnných, která vedla k jejich zjednodušení. Takové zjednodušení mohlo vést ke znepřesnění výsledných vztahů. Ze získaných výsledků však lze považovat za jediný výrazný faktor ovlivňující vnitrostranickou soutěživost fakt, zda-li se na stranické kandidátce objevuje jméno vládnoucího. Na základě případových studií lze tento efekt převést také na případy opakovaně se objevujících kandidátů. V případech, kde můžeme pozorovat jména určitých uchazečů o prezidentskou kandidaturu se opakovat, lze pozorovat snižující se vnitrostranickou soutěž.

Primárním volbám v Latinské Americe se dostává zaslouženě čím dál více pozornosti, což dokazují také nedávné studie. Tento fenomén je velmi důležitým článkem v procesu volby prezidenta, proto je jeho budoucí výzkum nasnadě. Samotný výzkum vnitrostranické soutěživosti skýtá možnosti, jak přispět k výzkumu jednak politických stran a stranického systému, ale také k výzkumu chování voličů samotných.

Prameny a literatura

Literatura:

Abramowitz, Alan A. 1975. „Name Familiarity, Reputation, and the Incumbency Effect in a Congressional Election.“ *The Western Political Quarterly* 28, č. 4, 668–684. Dostupné na: https://www.jstor.org/stable/447984?seq=1#page_scan_tab_contents (18. 1. 2019).

Alcántara Sáez, Manuel. 2002. *Experimentos de democracia interna: las primarias de partidos en América Latina*. Working paper 293, Kellogg Institute. Dostupné na: https://kellogg.nd.edu/sites/default/files/old_files/documents/293_0.pdf (12. 1. 2019)

Aragón, Fernando M. 2014. “Why Do Parties Use Primaries?: Political Selection versus Candidate Incentives.” *Public Choice* 160, č. 1/2. Dostupné na: www.jstor.org/stable/24507644 (20. 3. 2019).

Battle, Margarita. 2007. “El proceso de selección de candidatos en los partidos de Honduras.” In: *Informe para el Proyecto de Selección de Candidatos del Observatorio de Instituciones Representativas*. Instituto Interuniversitario de Iberoamérica / USAL.

Battle, Margarita. 2011. “La difícil tarea de seleccionar un candidato: Cambios y continuidades en las estrategias de selección de candidatos en los partidos colombianos (1990–2010)”. In: *Elecciones 2010: Partidos políticos, consultas y democracia interna*. Eds. Yann Basset, Margarita Battle, Paola Montilla a Margarita Marén. Bogota: Universidad Externado de Colombia.

Bautista Rivera, Glennys. 2017. *Análisis y perspectivas de las elecciones primarias en República Dominicana*. Santo Domingo: Editorial Funglode, Fundación Global Democracia y Desarrollo.

Bruhn, Kathleen. 2013. "Electing Extremists? Party Primaries and Legislative Candidates in Mexico." *Comparative Politics* 45, č. 4, 398–417. Dostupné na: www.jstor.org/stable/43664073 (21. 3. 2019).

Buquet, Daniel a Chasquetti, Daniel. 2004. "Presidential Candidate Selection in Uruguay." Příspěvek přednesený na konferenci Pathways to Power: Political Recruitment and Democracy in Latin America, Wake Forest University, Winston-Salem, NC duben 2004. Dostupné na: https://www.academia.edu/4997698/Presidential_Candidate_Selection_in_Uruguay_1942_to_2004 (5. 2. 2019)

Carey, John M., a Polga-Hecimovich, John. 2006. "Primary Elections and Candidate Strength in Latin America." *The Journal of Politics* 68, č. 3, 530–543. Dostupné na: www.jstor.org/stable/10.1111/j.1468-2508.2006.00443.x (22. 3. 2019).

Colomer, Josep. 2003. "Las elecciones primarias presidenciales en América Latina y sus consecuencias políticas." In: *El asedio a la política: Los partidos latinoamericanos en la era neoliberal*. Eds. Marcelo Cavarozzi a Juan Manuel Abal Medina. Buenos Aires: Altamira/Konrad Adenauer, 117–134.

Cox, Gary a Katz, Jonathan N. 1996. „Why Did the Incumbency Advantage in U.S. House Elections Grow.“ *American Journal of Political Science* 40, č. 2, 478–497. Dostupné na: https://www.jstor.org/stable/2111633?seq=1#page_scan_tab_contents (18. 1. 2019).

Dahl, Robert A. 1971. *Polyarchy: Participation and Opposition*. New Haven: Yale University Press.

De Vaus, David. 2002. *Surveys in social research*. Psychology press.

Došek, Tomáš. 2016. "Party Membership in Latin America. Party Strategies and the Role of Party Members." *Taiwan Journal of Democracy* 12, č. 1, 169-198. Dostupné na: https://www.researchgate.net/publication/305776099_Party_Membership_in_Latin_America_Party_Strategies_and_the_Role_of_Party_Members (16. 3. 2019).

Duverger, Maurice. 2016. *Politické strany*. Praha: Karolinum press.

Freidenberg, Flavia a Sánchez López, Francisco. 2002. "¿Cómo se elige un candidato a presidente?: Reglas y prácticas en los partidos políticos de América Latina." *Revista de Estudios Políticos* č. 118, 321-361. Dostupné na: https://www.researchgate.net/publication/28189824_Como_se_elige_un_candidato_a_presidente_Reglas_practicas_en_los_partidos_politicos_de_America_Latina (16. 1. 2019).

Freidenberg, Flavia, Alcántara Sáez, Manuel a Hazan, Reuven Y. 2009. *Selección de candidatos, política partidista y rendimiento democrático*. México, D.F.: Tribunal Electoral del Distrito Federal.

Freidenberg, Flavia. 2014. "La reina de las reformas: las elecciones internas a las candidaturas presidenciales en América Latina." In: *Las reformas políticas a las organizaciones de partidos*. Eds. Flavia Freidenberg a Betilde Muñoz-Pogossian. México: Instituto de Iberoamérica y SAAP.

Gelber, Susana Edith. 2015. *Las internas abiertas en la selección de candidatos a Presidente en Argentina, Chile, Uruguay y México*.

Hazan, Reuven a Rahat, Gideon. 2009. "Selección de candidatos, métodos y consecuencias." In: *Selección de candidatos, política partidista y rendimiento democrático*. Eds. Manuel Alcántara Sáez a Flavia Freidenberg. México: Tribunal Electoral del Distrito Federal DF.

Hendl, Jan. 2009. *Přehled statistických metod zpracování dat: Analýza a metaanalýza dat*. Praha: Portál.

Kemahlioglu, Ozge, Weitz-Shapiro, Rebeca a Hirano, Shigeo. 2009. "Why Primaries in Latin American Presidential Elections?" *The Journal of Politics* 71, č. 1, 339-52. Dostupné na: <https://www.jstor.org/stable/10.1017/s0022381608090221> (12. 3. 2019)

Kenig, Ofer. 2009. "Democratization of party leadership selection: Do wider selectorates produce more competitive contests?" *Electoral Studies* 28, č. 2, 240-247. Dostupné na: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0261379408001315> (22. 3. 2019).

Krehbiel, Keith a Wright, John R. 1983. „The Incumbency Effect in Congressional Elections: A Test of Two Explanations.“ *American Journal of Political Science* 27, č. 1, 140–157. Dostupné na: https://www.jstor.org/stable/2111057?seq=1#page_scan_tab_contents (12. 1. 2019).

Laakso, Markku a Taagepera, Rein. 1979. "Effective Number of Parties: A Measure with Application to West Europe." *Comparative Political Studies* 12, č. 1, 3–27.

Lara Rivera, Jorge Alberto. 2006. "La organización y los procesos en el Partido Acción Nacional." In: *Partidos políticos: democracia interna y financiamiento de precampañas*. Ed. Maria del Pilar Hernandez. Mexico

City: Instituto de Investigaciones Juridicas de la UNAM. Dostupné na: www.bibliojuridica.org/libros/1/347/12.pdf (18. 2. 2019)

Lipset, Seymour Martin. 1959. *Political man: The social bases of politics*. New York: Anchor books.

Lundell, Krister. 2004. "Determinants of Candidate Selection: The Degree of Centralization in Comparative Perspective." *Party Politics* 10, č. 1, 25–47. Dostupné na: <https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/1354068804039119> (10. 2. 2019).

Mareš, Petr, Rabušic, Ladislav a Soukup, Petr. 2015. *Analýza sociálněvědních dat (nejen) v SPSS*. Brno: Masarykova univerzita.

Martz, John D. 1999. "Political Parties and Candidate Selection in Venezuela and Colombia." *Political Science Quarterly* 114, č. 4, 639–659. Dostupné na: www.jstor.org/stable/2657787 (10. 2. 2019).

Novák, Miroslav. 1997. *Systémy politických stran: úvod do jejich srovnávacího studia*. Praha: Sociologické nakladatelství.

Oconitrillo, Eduardo. 2004. *Cien años de política costarricense: 1902-2002, de ascensión esquivel a Abel Pacheco*. b. m.: EUNED.

Pedrosa, Fernando. 2007. "El proceso de selección de candidatos en los partidos de Argentina." In: *Informe para el proyecto de selección de candidatos del observatorio de instituciones representativas*. Instituto interuniversitario de Iberoamerica/USAL.

Ranney, Austin. 1981. "Candidate selection." In: *Democracy at the polls: A comparative study of competitiveness in national elections*. Eds. David Butler,

Howard R. Penniman a Austin Ranney. Washington D.C.: American Enterprise Institute for public policy research, 76-105.

Sartori, Giovanni. 2001. *Srovnávací ústavní inženýrství. Zkoumání struktur, podnětů a výsledků*. Praha: Sociologické nakladatelství.

Schattschneider, Elmer E. 1942. *Party government: American government in action*. Routledge.

Schumpeter, Joseph A. 2004. *Kapitalismus, socialismus a demokracie*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury.

Stokes, Donald E. a Miller, Warren E. 1962. „Party Government and the Saliency of Congress.“ *Public Opinion Quarterly* 26, č. 4, 531–546. Dostupné na: https://www.jstor.org/stable/2747304?seq=1#page_scan_tab_contents (18. 1. 2019).

Trounstine, Jessica. 2009. *Information, Turnout, and Incumbency in Local Elections*. Dostupné na: <https://www.princeton.edu/csdp/events/Trounstine020509/Trounstine020509.pdf> (12. 2. 2019).

Prameny:

Aparicio, Gustavo. 2018. “El alcalde José Isabel Blandón se impuso en el panameñismo.” *La Estrella de Panamá*. Dostupné na: <http://laestrella.com.pa/panama/politica/alcalde-jose-isabel-blandon-impuso-panamenismo/24090043> (18. 1. 2019).

Arrieta, Esteban. 2017. “Segunda ronda costaría más de €40 millones a precandidatos del PLN.” *La Republica*. Dostupné na: <https://>

www.larepublica.net/noticia/segunda-ronda-costaria-mas-de-40-millones-a-precandidatos-del-pln (13. 1. 2019).

Cámara Nacional Electoral de Argentina. <https://www.electoral.gov.ar/>

Cambroner, Natasha a Jiliuta, Cristina. 2017. “Rodolfo Piza arrasa en el PUSC y se proclama líder del partido de cara a las elecciones del 2018.” La Nación. Dostupné na: <https://www.nacion.com/el-pais/politica/rodolfo-piza-arrasa-en-el-pusc-y-se-proclama-lider-del-partido-de-cara-a-las-elecciones-del-2018/SGI7IPOM5BBL7ARUOZHST6MU/story/> (13. 1. 2019).

CEPAL. 2003. Ley de partidos políticos, ley N. 28094. Dostupné na: https://oig.cepal.org/sites/default/files/2003_ley28094_per.pdf (15. 1. 2019).

Consejo Nacional Electoral de Colombia (CNE). <http://www.cne.gov.co/>

Consejo Nacional Electoral de Ecuador (CNEE). <http://cne.gob.ec/es/>

Consejo Nacional Electoral de Venezuela (CNEV). <http://www.cne.gov.ve/web/index.php>

Corte Electoral de Uruguay (CEU). <http://www.corteelectoral.gub.uy>

Crítica. 2013. “Casi el 40 % de los Panameñista asistió a las urnas a primaria.” Crítica. Dostupné na: <https://www.critica.com.pa/nacional/casi-el-40-de-los-panamenista-asistio-las-urnas-primaria-294006> (13. 1. 2019).

Diección Nacional Electoral (DINE). <https://www.argentina.gob.ar/interior/direccionnacionalelectoral>

El Mercurio online. 2009. “Jorge Arrate es elegido candidato presidencial del Juntos Podemos.” EMOL. Dostupné na: <https://www.emol.com/noticias/nacional/2009/04/26/355300/jorge-arrate-es-elegido-candidato-presidencial-del-juntos-podemos.html> (22. 1. 2019).

González, José a Molina, Juan. 2018. “Rómulo Roux es proclamado candidato presidencial de CD.” La Prensa. Dostupné na: https://www.prensa.com/politica/Romulo-Roux-proclamado-presidencial-CD_0_5100989877.html (15. 1. 2019).

González, José a Molina, Juan. 2018. “Rómulo Roux es proclamado candidato presidencial de CD.” La Prensa. Dostupné na: https://www.prensa.com/politica/Romulo-Roux-proclamado-presidencial-CD_0_5100989877.html (15. 1. 2019).

International Foundation for Electoral Systems (IFES). <https://www.ifes.org>

Justicia Electoral, República del Paraguay. <http://tsje.gov.py/>

La Tercera. 2017. “DC opta por carta propia en primera vuelta presidencial por primera vez en 28 años.” La Tercera. Dostupné na: <https://www.latercera.com/noticia/democracia-cristiana-decide-goic-vaya-directamente-primera-vuelta-presidencial/> (22. 1. 2019).

Latinobarometro. <http://www.latinobarometro.org/lat.jsp>

Manifesto Project. <https://manifesto-project.wzb.eu>

Órgano Electoral Plurinacional (OEP). <https://www.oep.org.bo/>

Oviedo, Esteban. 2013. "Doctor Rodolfo Hernández gana la candidatura presidencial del PUSC." La Nación. Dostupné na: <https://www.nacion.com/archivo/doctor-rodolfo-hernandez-gana-la-candidatura-presidencial-del-pusc/LV4MAE5CGNDRDBKGUEYOOG4AOY/story/> (20. 1. 2019).

Pagrlarone, Florencia. 2016. "Ecuador: Una lectura de las elecciones primarias de Pachakutik". CELAG. Dostupné na: <https://www.celag.org/ecuador-una-lectura-de-las-elecciones-primarias-de-pachakutik/> (20. 1. 2019).

Party Facts. <https://partyfacts.herokuapp.com>

Perea, Catherine. 2018. "José Domingo Arias gana las primarias presidenciales del Partido Alianza." Telemetro. Dostupné na: http://www.telemetro.com/politica/elecciones-Panama/voto19/Jose-Domingo-Arias-Partido-Alianza_0_1179482666.html (15. 1. 2019).

Ríos, Josefina. 2013. "El rechazazo". Qué Pasa. Dostupné na: <http://www.quepasa.cl/articulo/politica/2013/05/19-11700-9-el-derechazo.shtml/> (22. 1. 2019).

Romero, Fernanda. 2017. "Libertarios elegirán candidato presidencial en convención interna." El Mundo. Dostupné na: http://www.elmundo.cr/libertarios-elegiran-candidato-presidencial-convencion-interna/?utm_source=dlvr.it&utm_medium=twitter (13. 1. 2019).

Sequeira, Aarón. 2013. "Luis Guillermo Solís, listo para curar heridas del PAC." La Nación. Dostupné na: <https://www.nacion.com/el-pais/politica/luis-guillermo-solis-listo-para-curar-heridas-del-pac/GZ5RBHLNIFD7JJGNCMPE6US2OM/story/> (20. 1. 2019).

Servicio Electoral de Chile (SERVEL). <https://www.servel.cl/>

Teletica. 2017. “Carlos Alvarado es el virtual ganador del PAC tras el 80,1% de las mesas escrutadas.” Teletica. Dostupné na: <http://www.teletica.com/Noticias/166823-Carlos-Alvarado-lidera-la-votacion-de-convencion-del-PAC-tras-78-de-mesas-escrutadas.note.aspx> (15. 1. 2019).

Tribunal Electoral de Panamá (TEP). <http://www.tribunal-electoral.gob.pa/>

Tribunal Supremo Electoral de El Salvador (TSES). <https://www.tse.gob.sv/>

Tribunal Supremo Electoral de Guatemala (TSEG). <http://www.tse.org.gt/>

Tribunal Supremo Electoral de Honduras (TSEH). <http://www.tse.hn/>

Tribunal Supremo de Elecciones de Costa Rica (TSECR). <http://www.tse.-go.cr/>

Tribunal Calificador de Elecciones de Chile (TRICEL). <http://www.tribunalcalficador.cl/>

Tribunal Contencioso Electoral del Ecuador (TCE). <http://www.tce.gob.ec/>

Vega, Manuel. 2013. “Navarro obtuvo en las primarias del PRD 163 mil 531 votos.” La Prensa. Dostupné na: https://www.prensa.com/manuel_vega_loo/Navarro-obtuvo-primarias-PRD-votos_0_3615388474.html (15. 1. 2019).